

G:
2278 B!
I.-IV.
N. 8.

4-2-55
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
5106
I 3/4

ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

Ο ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

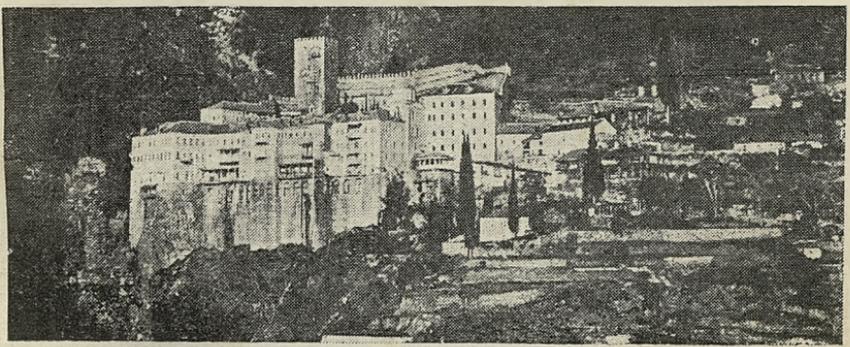
ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΓΙΩΙ ΟΡΕΙ ΑΘΩΙ

ΙΕΡΑΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΑΥΤΗΣ ΑΡΧΙΜ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΥΠΩΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ

“ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ,”

Ο ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΑΘΩ.

ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΑΥΤΗΣ ΑΡΧΙΜ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Τὸ “Ἅγιον” Ὄρος, χώρα ἀπαράμιλλος εἰς φυσικὰ καλλονάς, ἐργαστήριον χιλίων καὶ πλέον ἐτῶν πνευματικῆς δράσεως, τόπος ὑπὲρ πάντα ἄλλον διασώσας εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ παντοειδῆ βυζαντινὰ κειμήλια, μὲ ὀργανισμὸν ἰδιόρρυθμον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπὸ χιλιετηρίδος ὅλης προεγράφη ἐκ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μὲ μεγαλοπρεπεῖς Μονὰς καὶ πολυπληθῆ ἱερὰ ἐνδικοιτήματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὲ χιλιάδας μοναχῶν, χώρα πλήρης φυσικῆς καὶ θρησκευτικῆς ποιήσεως, εἰς ἣν ἐνεκαρτέρησαν τόσαι γενεαὶ ἀγωνιζόμεναι κατὰ τῆς ὕλης, καὶ δὴ καθ’ ἃς ἐποχὰς, ὡς ἡ παρούσα, αὕτη ἐκυριάρχει τοῦ πνεύματος, δικαιοῦται ἐκτενοῦς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Εἰς τοὺς χρόνους τούτους, κατὰ τοὺς ὁποῦς ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ἐξαιρετικῶς διερευνᾶται εἶνε καιρὸς ὅπως τὸ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ἐμφανίζον πρὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὴν ἀθόρυβον ἀλλ’ ἐνδοξον καὶ μακρὰν αὐτοῦ δρᾶσιν, καταλάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν μεγάλων προμάχων τῆς ἠθικῆς, τῆς διακαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονή, δικαιομένη ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἴδῃ τὴν ἁγίαν ταύτην χώραν λάμπουσαν καὶ πάλιν εἰς τὰς σφαῖρας τοῦ πνεύματος καὶ ἀρτύουσαν διὰ τοῦ

ἄλατος αὐτῆς τὸν ἄρτον τῶν Ὁρθοδόξων τέκνων, ἐπιχειρεῖ τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος περιοδικοῦ, ὅπερ πιστεύει ὅτι μεθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐλλείψεις, οὐχὶ μικρὸν κενὸν θέλει πληρώσῃ καὶ θέλει χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία μιᾶς μεγαλειτέρας διανοητικῆς προόδου εἰς τὴν Χερσονήσον ταύτην διὰ κοινῆς προσπαθείας καὶ τῶν εἴκοσιν ἐν αὐτῇ Ἱερῶν Μονῶν.

Τὸ παρὸν περιοδικὸν θ' ἀσχοληθῇ μὲ τὰ περὶ τοῦ Ἐθνοῦ μοναχικοῦ βίου ἀπὸ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐρειδόμενα ἐπὶ τῆς παραδόσεως καὶ ἐπὶ ἐγγράφων ἐπισήμων· μὲ τὸ δίκαιον τῶν Ἀθωϊτῶν μοναχῶν, τὰ ἥθη, τὴν διοικητικὴν τάξιν καὶ τὰς συνθηκὰς τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐγκαταβιώσεως αὐτῶν· μὲ τὴν ἐξαίρετον τοῦ Ἀγίου Ὄρους Ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς Χερσονήσου, καὶ μὲ τὴν κατὰ μέρος ἱστορίαν τῶν Ἱερῶν Μονῶν· ὡς ἐπίσης μὲ παντὸς εἴδους πνευματικὴν ἐργασίαν μοναδικὸν σκοπὸν ἔχον τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ αἰσθήματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γνῶσιν ὁ ἔξω κόσμος τὸ μεγαλιότερον ἐθνικοθρησκευτικὸν κειμήλιον τῆς Πατρίδος μας, τὸ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ.

Ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Ἀγίου Παύλου Μονὴ μὴ ἀποβλέπουσα τὸ παράπαν εἰς ὑλικά ὀφέλη, διανέμει τὸ περιοδικὸν τοῦτο ὅλως δωρεὰν ἔξω τοῦ Ἀγίου Ὄρους εἰς 2.000 ἀντίτυπα. Κολακευομένη δὲ νὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ περιοδικὸν τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ὕλης αὐτοῦ παρ' οὐδενὸς τῶν ἀναγνωστῶν θὰ θεωρηθῇ ὡς τι ἐφήμερον ἀνάγνωσμα, τολμᾷ νὰ συστήσῃ τῷ ἀναγνώστῃ, τῷ περὶ τὰ τοῦ Ἀγιωνύμου Ὄρους ἐνδιαφερομένῳ, τὴν διαφύλαξιν τῶν τευχῶν, ὅπως, βιβλιοδετουμένων τούτων ἐν καιρῷ, καταλάβωσι τὴν οἰκείαν θέσιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ σὺτοῦ.

Εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἀγίου Ὄρους Ἐθνοῦ, τὰς εἴκοσιν Ἱερὰς Μονὰς καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ Ἱερὰ ἐνδικοιτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα εὔρην ἀείποτε ἤχῳ ἢ φωνῇ τοῦ καλοῦ καὶ ὠφελίμου, στηρίζομεν εὐλόγως τὸ πλεῖστον τῶν ἡμετέρων ἐλπίδων διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς προσπαθείας ἡμῶν ταύτης.

Ὁ Καθηγούμενος
τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου τοῦ Ἀγίου Παύλου

† Ἀρχιμανδρίτης ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ & ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἀρχίζομεν ἀπὸ τοῦ παρόν-
τος φύλλου τὴν δημοσίευσιν ἐνὸς ἀνεκδότου Ἀγιορειτι-
κοῦ ἔργου διὰ τοῦ ὁποῖου ἀναπτύσσονται τὰ κατωτέρω
θέματα ἀφορῶντα εἰς τὸν ἱερὸν ἡμῶν τόπον.

1) Παράδοσις.

2) Ἱστορικοὶ χρόνοι. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῶν Ἀθωϊ-
τῶν μοναχῶν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Ἄθω.

3) Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος. Μεγάλαι ἐν Ἄθω Μοναί.
Θεσμοί. Α' τυπικόν. Ὁ Πρῶτος. Κοινόβια καὶ διάφορα
ἄλλα μοναχικὰ συστήμα.

4) Β' τυπικόν. Πολυάριθμοι ἐν Ἄθω Μοναί. Ἀκμὴ
τοῦ μοναχικοῦ βίου. Σλαῦοι.

5) Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέ-
ξιος Α' Κομνηνός. Ἐλευθερία Ἀγίου Ὄρους. Ἀνωμαλῖαι.

6) Αἱ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἰδρυθεῖσαι Μοναί τῶν
Ῥώσων καὶ τοῦ Χελανδαρίου. Ῥῶσοι, Σέρβοι καὶ Ἰβη-
ρες. Ὁ Ἄθως φωτοβόλος ἐστία.

7) Σταυροφόροι. Ἐνωτικοί. Ἐνθεος ἡρωϊσμός τῶν
Ἀγιορειτῶν. Ἀπαίσιος ὁ ΙΙ αἰὼν.

8) Οἱ Καταλάνοι. Καταστροφή τῶν ἐν Ἄθω Μονῶν.

9) Οἱ Σέρβοι.

10) Ὁ Πρῶτος καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Ὁ Ἐπί-
σκοπος Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὄρους.

11) Ἡ περὶ θείας ἐλλάμψεως καὶ Θαβωρίου φωτὸς
ἔρις. Ὁ ἐκ Καλαβρίας Βαρλαάμ, οἱ ὄπαδοι αὐτοῦ καὶ
αἱ κατ' αὐτοῦ σύνοδοι. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλα-
μάς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὑπέρμαχοι τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων
(1337—1368).

12) Ἀνορθωτική περίοδος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ. Ὁ Πρώτος καί τὰ δίκαια αὐτοῦ. Γ' τυπικόν. Ἀνασκόπησις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

13) Αἰὼν ΙΕ'. Ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουήλ Β' Παλαιολόγος. Χρυσόβουλλον 1406.

14) Μία Ἡγεμονίς ἐν ᾿Αθῶ. Δύο Ἰωάννη Παλαιολόγοι. Δωρεαὶ αὐτῶν (1404—1438).

15) Οἱ Ἀγιορεῖται κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον καὶ μετὰ ταῦτα.

16) Αἱ Μοναὶ τοῦ Ἁγίου ᾿Ορους πρὸ τῆς εἰς τοὺς Ὁσμανίδας ὑποταγῆς.

17) Τὸ Ἅγιον ᾿Ορος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ὁσμανιδῶν (1430—1912).

18) Ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἁγίου ᾿Ορους ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Τὸ ἱστορικὸν ἱερὸν ψήφισμα ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ «᾿Αξιον Ἔστιν» καὶ νέος ἡρώϊσμός τῶν Ἀγιορευτῶν. Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου ᾿Ορους καὶ

19) Ἡ κατὰ μέρος ἱστορία τῶν Κ' Μονῶν καὶ ἐξαρτημάτων αὐτῶν.

Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐξάρωμεν τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον πιστεύομεν ὅτι θὰ καταλάβῃ μίαν ἐξέχουσαν θέσιν μετὰ τῶν διαφόρων συγγραμμάτων περὶ τοῦ Ἁγίου ᾿Ορους ᾿Αθῶ.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΑΘΩ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Ἡ ἐμφάνισις τῶν μοναχῶν εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Ἁθω ἤρξατο τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα παρὰ τὸν Ἀκάνθιον ἰσθμὸν (Ξέροξου). Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα οἱ μοναχοὶ θεῶνται πολυπληθεῖς ἐν Ἁθω ἔχοντες κέντρον τὰς Καρυὰς καὶ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα κατέστησαν πολυπληθέστατοι ἐκεῖ.

Τὰ γραπτὰ τοῦ ἐν Ἁθω μοναχισμοῦ μνημεῖα, ὡς ἐπόμενον, ἄρχονται ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος, οὐδενὸς ἐτέρου ἀρχαιότερου γραπτῶ ἐν λίθῳ ἢ ἐν μεμβράνῃ ἢ ἐν εἰκόνι ἢ ἐν σκευῇ ἢ παρ' ἀρχαιότερῳ συγγραφεῖ ἀπαντῶντος. Ἡ πραγματικὴ ἱστορία ἄρχεται ἐκ τῶν γραπτῶν μνημείων, διό, οὐδεὶς δύναται νὰ ὀμιλῇ περὶ ἀρχαιότερων μοναχῶν ἐπὶ τοῦ Ἁθω, χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ τὴν ὑπόληψίν του καὶ ἀδικήσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἐκτὸς ἐὰν νεώτεραι ἀνακαλύψεις φέρωσιν εἰς φῶς ἀγνώστους τέως ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου, ὅπερ ἀπίθανον.

Ἀπὸ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῶν ἐν Ἁθω καὶ τῇ λοιπῇ Χαλκιδικῇ ἀρχαίων πόλεων, μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τῶν μοναχῶν ἐκεῖ, μεσολαβοῦντος πραγματικοῦ ἱστορικοῦ χάους, ἡ μοναχικὴ παράδοσις λίαν πενιχρῶς καὶ ὀψιγενῶς ἀνεπλήρωσε τὸ κενόν, ἰσχυριζομένη :

Α' Ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐπεσκέφθη τὸν Ἁθω μετὰ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀποβιβασθεῖσα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Κλήμεντος (ἔνθα νῦν ἡ Μονὴ τῶν Ἰβήρων),¹ τότε δὲ διὰ σεισμοῦ καὶ φω-

¹ Ἱστορικῶς εἶναι γνωστὸν ὅτι τῷ 980 Βασίλειος ὁ Β' προσήρ-
τησε διὰ χρυσοβούλλου αὐτοῦ μικρὰν μονήν, τοῦ Κλήμεντος καλουμέ-

νῆς ἀοράτου εἰδοποιηθέντες οἱ κάτοικοι ἔσπευσαν εἰς προὔπαν-
τησιν, ἐπίστευσαν, ἔβαπτίσθησαν, ἐχριστιάνισεν ὁ τόπος καὶ
ἔκτοτε ἡ Θεοτόκος ἔλαβεν ὡς *κλήρον ἴδιον* ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέ-
ραν αὐτῆς προστασίαν τὴν χειρόνησον τοῦ Ἄθω.¹

Β' Ὅτι ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, πρὶν ἰδρῦση τὴν φερώ-
νυμον Κωνσταντινούπολιν, ἐσκέφθη νὰ ἰδρῦση τὴν νέαν πόλιν
τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους ἐπὶ τοῦ Ἀκανθίου ἰσθμοῦ, διὰ τὸ
ἐπικαιρον τῆς χώρας ταύτης, ἐνῶ δὲ ἐσχεδίαζε μετ' ἀρχιτεκτό-
νων τὴν μέλλουσαν πόλιν παρουσιάσθη αὐτῷ ὁ Ἅγιος Μάρ-
κος Ἐπίσκοπος Ἀρεθουσίων² καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ὅτι ὁ

νην, εἰς τὴν Μονὴν Ἰβήρων. Πάντη ἀναπόδεικτον εἶναι τὸ ὅτι κατὰ
τὸν Γ' αἰῶνα ὑπῆρχε λιμὴν Κλήμεντος ἐν Ἄθω. Περὶ τούτου, ὄν διεκ-
δικουῖσιν αἱ Μοναὶ Βατοπεδίου καὶ Ἰβήρων κλπ. ὄρα Μανουὴλ Γε-
δεών «ὁ Ἄθως» Κωνσταντινούπολις ΑΩ ΤΘΕ' σελ. 311. Εὐγενίου μονα-
χοῦ «Περιγραφή ἔμμετρος τῆς ἐν Ἄθω ἰ. καὶ σεβ. λαύρας τοῦ Βατο-
πεδίου», Ἀθῆναι 1891 σελ. 9.

Σημ. Αἱ μοναὶ αἱ σημειούμεναι ἐφεξῆς διὰ Μ. (Μονή), εἶνε ἀέ
ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Ὀσμανιδῶν μέχρι σήμερον περισωθεῖσαι εἰκο-
σιν, εἰς ἃς ἀνήκει ἅπασα ἡ τοῦ Ἁγίου Ὄρους χειρόνησος, αἱ δὲ διὰ
μ. (μονή), εἶναι ἐκ τῶν πρὸ τοῦ 1430 κοιμηθεῖσῶν.

¹ Πλείονα ὄρα εἰς «Ἄθω» Γεδεών, σελ. 297 - 301, 308 - 309 καὶ
311 - 312. Ἡ περὶ μεταβάσεως τῆς Θεοτόκου εἰς Ἄθω παράδοσις
εὐρίσκεται εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 94 χαρτῶν χειρόγραφον κώδικα τῆς Μ.
τοῦ Ξηροποτάμου (αἰῶνος ΙΣΤ' καὶ εἰς τοὺς ὑπ' ἀριθ. 204, 281, 282 καὶ
501 χειρογράφους κώδικας τῆς Μ. τῶν Ῥώσων (αἰῶνος ΙΘ'), ἀμφι-
βάλλομεν δὲ ἐὰν εὐρίσκηται παρ' ἀρχαιοτέρῳ τινὶ κώδικι εἰς τὰς ἀγνώ-
στους βιβλιοθήκας τῶν Μονῶν Λαύρας καὶ Βατοπεδίου. Πιστεύομεν
ὅτι εἰς τὴν γένεσιν τῆς παραδόσεως ταύτης ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ βιογρα-
φία τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Ἀθωῖτου περὶ ἧς περαιτέρω.

² Ἀρεθούσα ἡ κατόπιν Ῥενδίνα παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Στρυμόνος
ἐπισκοπὴ πάλαι ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Θεοδώρητος ὁ
Κύρου, ἐν 6ῳ κεφ. τοῦ Γ' βιβλίου τῆς ἐκκλ. ἱστορίας, λέγει ὅτι ὁ
Ἅγιος Μάρκος Ἐπίσκοπος Ἀρεθουσίων ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος
Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ὅρα περὶ τοῦ Ἁγίου Μάρ-
κου Ἀρεθουσίων ἐν ΚΘ' Μαρτίου τοῦ «Συναξαριστοῦ», ἐνθα λέγεται
ἀκμάσας ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ. Περὶ κτίσεως νέας πρω-
τεύουσης ἐν ἀνατολῇ ὑπὸ Μ. Κωνσταντίνου κλπ. πρβλ. Σωζομ. βιβλ. ΙΙ
σελ. 228, Παπαρρ. «Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους» τόμ. Β' σελ. 522, 581 καὶ
ἐ., Σκαρλάτου «Ἡ Κωνσταντινούπολις» τόμ. Α' σελ. 52 καὶ ἐ.

Ἄθως ἦτο κληρὸς τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος κλπ. Τοῦτο ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ παρητήθη τοῦ σκοποῦ εἰπὼν τοῖς παρευρεθεῖσιν· «*Οὐ θέλω ἐγκαλεῖσθαι παρὰ τῆς Ὑπεραγίας μου Θεοτόκου, διὰ τὸν θεόθεν εἰς αὐτὴν δοθέντα ἡγιασμένον κληρὸν, ἀλλ' αἰτοῦμαι τὴν χάριν αὐτῆς καὶ ἀντίληψιν*» καὶ τότε διώρισεν ἀρχιτέκτονας καὶ ἐποίησεν ἐν Ἄθῳ τρεῖς ναοὺς, ὧν εἷς ὁ τοῦ Πρωτάτου (ἐν Καρυαῖς), οἱ δ' ἄλλοι, ἔνθα ἡ Θεοτόκος ἐπάτησε τοὺς πόδας κατὰ τὴν ἀπόβασιν καὶ ἀναχώρησιν αὐτῆς. Τοὺς ναοὺς τούτους κατέστρεψεν ὁ Ἰουλιανός.¹

Γ' Ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἐδίωξεν ἐκ τοῦ Ἄθῳ τοὺς Τσακῶνας μετοικήσας αὐτοὺς εἰς Πελοπόννησον ἐγκατέστησε δ' ἐκεῖ μοναχοὺς δωρησάμενος αὐτοῖς τὴν χερσόνησον.²

¹ Τὰ τὴν παράδοσιν ἀναγράφοντα λέγουσιν ὅτι οἱ ἕτεροι δύο ναοὶ ἰδρύθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μ. τῶν Ἰβήρων (Κλήμεντος) ἔνθα ἀπεβιβάσθη ἡ Θεοτόκος καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μ. τοῦ Βατοπεδίου, ὅθεν ἀπέπλευσεν, ἢ εἰς τὸν τῆς Δάφνης! Ὅρα τοὺς προμνησθέντας χειρογράφους κώδικας καὶ πρβλ. τὰ ἐν σελ. 301 καὶ 309-311 τοῦ Γεδεῶν ἐν «τῷ Ἄθῳ». Οἱ ἐν Ἄθῳ μοναχοὶ ἀντιγράφοντες πιστῶς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει θρησκευτικὸν βίον, μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὡς νομίζομεν, μετέφερον καὶ ἄλλους τοὺς θρύλους περὶ Μ. Κωνσταντίνου καὶ κτίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τοῦ Ἄθῳ. Οὕτω. ὡς ἄδεται ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἀφιέρωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὴν Θεομήτορα, ἣν προστάτιν καὶ πολιοῦχον αὐτῆς ἐκάλεσεν, ὁμοίως καὶ οἱ μοναχοὶ ἰσχυρίζονται, ὑπερβάλλοντες δέ, αὐτὴν ταύτην τὴν Θεοτόκον καθαγιάσασαν τὴν χερσόνησον αὐτῶν τολμηρῶς ἰσχυρίζονται, ὅσον δὲ περὶ τῶν τριῶν ναῶν οὕς ἐποίησεν ἐν Ἄθῳ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐπηυξημένη ἔκδοσις τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως θρύλου, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐποίησε ὁ Κωνσταντῖνος τρεῖς ναοὺς ἐπευφημήσας αὐτοὺς τῇ Θεῇ Δυνάμει, τῇ Θεῇ Σοφίᾳ καὶ τῇ Θεῇ Εἰρήνῃ. Πρβλ. Σκαυλάτου «ἡ Κωνσταντινούπολις» τόμ. Α' σελ. 60 καὶ Ducange, «Cont. Crist.» βιβλ. IV σελ. 162.

² Ἡ εἰδησις αὕτη στηρίζεται εἰς ἓν χειρόγραφον τῆς Μονῆς τοῦ Φιλοθέου, ὅπερ ἀναφέρουσιν ὁ Fallmerayer, ὁ Φρεαρίτης καὶ ὁ Οὐνσπένσκη, σήμερον ὁμως δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Μονὴν ταύτην. Ὁ Fallmerayer προσέβαλε πολυειδῶς τὴν περὶ Τσακῶνων εἰδησιν τοῦ χειρογράφου, ὑποστηρίξας ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, οὔτε μοναχοὶ, οὔτε μοναστήρια ὑπῆρχον ἐν Ἄθῳ, ὥστε οὐδεμία μετοικήσις ἐλάβε χώραν. (Fragmenten aus dem Orient II), ὁ δὲ Φρεαρίτης

Δ' Ὅτι ὁ Μέγας Θεοδόσιος ἴδρυσε τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπαιδίου, κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, διὰ τὸ θαῦμα τῆς Θεοτόκου, ἣτις ἔσωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρχαδίον ἐκ τοῦ ἐκ θαλάσσης πνιγμοῦ, εὐρεθέντα παρὰ βάρῳ τινὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Μονῆς, ἐξ οὗ θαύματος καὶ τὴν προσωνομίαν ἔλαβεν αὕτη, καὶ ὅτι ἐρημωθεῖσα ὑπὸ βαρβάρων πειρατῶν ἀνεκτίσθη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα.¹

Ε' Ὅτι ἡ Βασιλὶς Πουλχερία ἡ παρθένος, ἡ θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρχαδίου καὶ ἀδελφὴ Θεοδοσίου Β' τοῦ νεωτέρου (408 - 450) ἴδρυσε τὰς Μονὰς Ξηροποτάμου καὶ Ἐσφιγμένου.²

προσεπάθησε ν' ἀναιρέσῃ ὡς αὐθαίρετον τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ πολλοῦ Γερμανοῦ, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρχον μοναχοὶ καὶ ὅτι ἡ Νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία κατὰ τὸν Β' αἰῶνα καὶ ἡ θρησκευτικὴ φιλοσοφία τοῦ Ὀριγένους κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, ἔτι μᾶλλον ἐστήριξαν καὶ ἐξέτειναν τὸν μοναχικὸν βίον· μέμφεται δ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἀνακολυθίᾳ, διότι ἐνῶ ἀποκρούει τὴν εἰδῆσιν τοῦ χειρογράφου τῆς τοῦ Φιλοθέου, λέγει ὅτι τὰ περὶ τὴν Ὅσσαν καὶ τὰς Θερμοπούλας μέρη ἔβριθον μοναστῶν κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Ποία διαφορὰ, ἀνακράζει ὁ Φρεαρίτης, μεταξὺ Ὅσσης καὶ Ἀθῶ, Θεσσαλίας καὶ Χαλκιδικῆς; («Πανδώρα» τόμ. ΙΕ' σελ. 194). Παρὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Φρεαρίτης τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους λαμβάνει ὡς βάσιν τῆς ἐρεῦνης περὶ τῆς πρώτης εἰς Ἀθῶ τῶν μοναχῶν ἐμφανίσεως.

Οἱ Τσάκωνες ἐφρούρουν ἐν τῷ Παλατίῳ. Κατὰ τὸν Παχυμέρη ἐπὶ τῆς ἐξηκονταετοῦς Λατινοκρατίας τόσον ἡρημώθη ἡ Κωνσταντινούπολις, ὥστε μετὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς, Μιχαὴλ Θ' ὁ Παλαιολόγος «μετόπισεν εἰς αὐτὴν, ἅμα γυναῖξι καὶ τέκνοις ἐκ τῶν Λακῶνων, οὓς καὶ Τζάκωνας παραφθείροντες ἔλεγον, ἐκ τε Μορέου καὶ τῶν δυτικῶν μερῶν, ἅμα μὲν πολλοὺς ἅμα δὲ μαχίμους». Σκαρλάτου, «Ἡ Κωνσταντινούπολις» τόμ. Α' σελ. 76 καὶ Γ' σελ. 76 καὶ 401. Πρὸβλ. Παπαρθ. «ἱστορία Ἑλλ. Ἐθνους» τόμ. Δ' σελ. 60.

¹ Ὅρα προμνησθέντας κώδικας τῶν Μ. Ξηροποτάμου καὶ Ῥώσων. Πρὸς δὲ βιογραφίαν τῶν ὁσίων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Χριστοφόρου τῶν ἐν τῷ Ὄρει τοῦ Μελαῖ ἀσκησάντων κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, ἐν ἀκολυθίᾳ τῶν αὐτῶν φιλοπονηθείσης ὑπὸ Νεοφύτου Κανσοκαλιβίτου. (Ἔλδ. Π. Μεταξοπούλου, Λειψία 1775). Πρὸβλ. Γεδεῶν, «ὁ Ἀθῶς» σελ. 301 - 303 καὶ 312 - 313. Ὁ Νεόφυτος νομίζομεν ὅτι οὐδὲν προσέθηκεν εἰς τὰς γνώσεις ἡμῶν καίτοι εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ μάλιστα Ἀκάκιον τὸν Σαββαίτην (680).

² Περὶ Μ. Ἐσφιγμένου ὄρα Γεδεῶν «ὁ Ἀθῶς» σελ. 312 - 317,

ΣΤ' Ὅτι μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ὄρους Ἄθω, ὁ Ἅγιος Πέτρος, ἀνώτερος στρατιωτικὸς ὢν καὶ ἀτυχήσας ἐν πολέμῳ, ἠχημαλωτίσθη καὶ ἐτηρήθη ἐπὶ ἔτη πεφυλακισμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σαμαρά, λυτρωθεὶς δὲ διὰ θαύματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὠδηγήθη εἰς Ῥώμην καὶ εἶτα εἰς Ἄθω, ἔνθα ἐβίωσεν ἐν ὑπερανθρώποις ἀσκητικοῖς ἀγῶσιν ἔτη 53, εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἄθω, ἐντὸς σπηλαίου, χωρὶς οὐδένα ποτὲ ἄνθρωπον νὰ ἴδῃ, διότι ἦτο ὁ τόπος ἀκατοίκητος, εἰ μὴ μόνον περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ, ὅτε κατὰ τύχην ἐγνώσθη ὑφ' ἐνὸς κυνηγοῦ.¹

Ζ' Ὅτι Παῦλός τις υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβέ, παῖς ἔτι εὐνουχισθεὶς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Ε' τοῦ Ἀρμενίου (813 - 820), ὅπως ἀποκληρωθῆ τοῦ πατρικοῦ θρόνου, ἀνεχώρησεν εἰς Ἄθω, ἀφοῦ πρότερον δαψιλῶς σοφίας μετείληφεν, ὥστε ἕπατος τῶν φιλοσόφων ἀνηγορεύθη. Τοῦτον τὸν Παῦλον, (οὗ τὴν ἐτησίαν μνήμην γεραίρουσιν ἐν Ἄθω τῇ 28ῃ Ἰουλίου) ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς Α', ὁ Λεκαπηνὸς ἐπιλεγόμενος (920 - 944) εὐρών, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, ἣτις ἀνορθωθείσα οὕτω μεγαλοπρεπῶς καὶ συντελεσθεῖσα τῷ 924, ἐνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου² Θεοφυλάκτου υἱοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ.³

περὶ δὲ Μ. Ξηροποτάμου τὰ ἴδια αὐτῆς ἔγγραφα, περὶ ὧν κατωτέρω· Τὸ «Προσκυνητῆριον τοῦ Ἁγίου Ὄρους τοῦ Ἄθω» Ἰωάννου Κομνηνοῦ, εἶναι πρόχειρος πηγὴ διὰ τὰς εἰδήσεις τῆς ἐν Ἄθω παραδόσεως.

¹ Περὶ Πέτρου ὄρα περαιτέρω τὸ σχετικὸν κεφάλαιον.

² Πατριάρχην ἐν τοῖς ἐφεξῆς νόει τὸν Οἰκουμενικὸν (Κωνσταντινουπόλεως).

³ Περὶ Παύλου καὶ Μ. Ξηροποτάμου ὄρα χρυσόβουλλον Ῥωμανοῦ Α' τοῦ Λεκαπηνοῦ, ἔτους 924 καὶ ἕτερον Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου, ἔτους 1312, ἀμφοτέρω δημοσιευθέντα ἐν Βενετίᾳ τὸ μὲν 1776 ὑπὸ Χριστοφόρου Ξηροποταμηνοῦ (ἐγχειρίδιον περιέχον τὸν παρακλητικὸν κανόνα καὶ τοὺς ΚΔ' οἴκους κλπ.), τὸ δὲ 1778 ὑπὸ Καισαρίου Δαπόντε («Πνευματικὴ Τράπεζα»). Περὶ τούτων κρίσεις ἐδημοσίευσαν Zacharie, «Jus Graecorum» III, σελ. XXVII, Κ. Φρασίτης «Πανδώρα» ΙΕ' σελ. 197. Μ. Γεδεών (τοῦ Θεοδοσήτου Ἰβηριογενίτου) ἐφημ. «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» Κ', σελ. 309 - 310 καὶ ὁ Ἄθω, σελ. 333 - 337 καὶ ἰδίας) σελ. 85 - 87.

Καὶ Ἡ' Ὅτι ὁ ἅγιος Παῦλος οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ, τὸν θόρυβον φεύγων, μετέβη εἰς ἐρημικώτερον μέρος, εἰς τὴν θέσιν τῆς νῦν ὀρωμένης Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἧς τὸν πρῶτον, ὡς εἰπεῖν, θεμέλιον ἔθηκεν, ἐν αὐτῇ ἀποβίωσας.¹

Ἡ περὶ Θεοτόκου, Μ. Κωνσταντίνου, Ἰουλιανοῦ, Μ. Θεοδοσίου καὶ Πουλχερίας παράδοσις ἐν Ἀθῶ δὲν εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, διότι ἐν οὐδενὶ ἀρχαιότερῳ χειρογράφῳ φαίνεται, οὐδὲ ἐν ἐπισήμῳ τινὶ ἐγγράφῳ ἀπαντᾷ, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν ἐὰν οἱ Αὐτοκράτορες, οἱ Πατριάρχαι κλπ., οἱ ἀπολύσαντες ἀνάριθμα ἐγγράφα ὑπὲρ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ μοναχοὶ—καθ' ὑπαγόρευσιν τῶν ὁποίων συνήθως ἐγράφοντο ταῦτα—ἐγνώριζον τότε ὅσα ὀψιγενῆς παράδοσις σώζει νῦν.

Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ γνωρίζωμεν ἡμεῖς ταῦτα σήμερον, ν' ἀγνοῶσι δ' αὐτὰ οἱ συντάξαντες τὰς ἐπὶ Βυζαντινῶν νομοθεσίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν αὐταῖς ταῖς Καρναῖς; Πῶς ἦτο δυνατόν ἐν ταῖς νομοθεσίαις (τυπικὰ) ταύταις νὰ παροραθῶσιν ἐν ταῖς πρωτοκαθεδρίαις (περὶ ὧν πάντοτε γίνεται ἐν τοῖς ἐγγράφοις λόγος) αἱ πρεσβυγενεῖς Μοναὶ Βατοπαιδίου, Ξηροποτάμου καὶ Ἐσφιγμένου, εἰ τότε ἐγνώριζόν τι ἀρχαιότερον περὶ αὐτῶν;

Τὰ περὶ Παύλου βασιλόποαιδος καὶ τὰ περὶ ἀνοικοδομήσεως τῆς τοῦ Ξηροποτάμου ὁράτω καὶ κρινάτω ὁ βουλόμενος ἐν οἷς πρόσθεν παρεπέμψαμεν, λαβέτω δὲ ὑπ' ὄψει μόνον ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν τῷ 924 ὁ Ῥωμανὸς νὰ ἀνεκαίνισε τὴν Μονὴν ταύτην ποιήσας τείχη ὑψιπετῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ τὴν θεάν, ξενῶνας ἐν αὐτοῖς, γηροκομεῖα, ναὸν καὶ παρεκκλήσια δώδεκα, τούτων δὲ πάντων οὐδ' ἕχνος νὰ σώζηται μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ κτίτωρ τῆς Λαύρας, οἱ συντάξαντες τὸ Α' Τυπικὸν καὶ ὁ Παῦλος ὁ Ξηροποταμίτης, ὁ σύγχρονος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ν' ἀγνοῶσι πάντα ταῦτα.

Ὁ θέλων νὰ βασανίσῃ τὴν παράδοσιν μάταιόν τι ἐπιχει-

¹ Ἡ παράδοσις αὕτη προέκλυεν ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ ὅτι ἀφοῦ βασιλόποιαις Παῦλος ἀνωκοδόμησε τὴν Μ. Ξηροποτάμου, ἔπεται ὅτι καί ποιν, ἂν μὴ πρότερον ἴδρυσεν καὶ τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομά του.

ρεῖ καὶ παθαίνει πτῆσιν Ἰκάρου, ὡς ἔπαθον οἱ ἐν Εὐρώπῃ σοφοὶ οἱ βασάνισαντες τὴν ἀρχέγονον Ἑλληνικὴν παράδοσιν, διὸ καλῶς κείσθω αὕτη ἄχρις οὗ ποτε τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ διαυγάσῃ. Καίτοι ὀψιγενῆς, σεβόμεθα αὐτὴν, οὐδόλως δ' ἤμαρτον ὁ Λάνδος, ὁ Δαπόντες, ὁ Κομνηνός, ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Πίστης καὶ εἴ τις ἕτερος, γράψαντες ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐγράψαμεν περὶ αὐτῆς ὅπως διακριθῆ ἡ ἀτέκμαρτος ἱστορία, ἡ λεγομένη παράδοσις, τῆς θετικῆς καὶ βεβαίας καὶ ὅπως παρασκευάσωμεν τὸν ἀναγνώστην πρὸς κατανόησιν ἑτέρων συγγραφέων καὶ μάλιστα τῶν γραφάντων μετὰ κριτικῆς ἐρεῦνης περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ Μονῶν ὧν πρῶτος μὲν ἐν Εὐρώπῃ ὁ Joseph Müller, ᾧ ἠκολούθησαν οἱ λοιποὶ, πρῶτος δὲ παρ' ἡμῖν ὁ Θεοδώρητος ἕξ Ἰωαννίνων μοναχὸς καὶ προηγούμενος τῆς ἐν Ἄθῳ Λαύρας καὶ εἶτα ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἐσφιγμένου, ἀκμάσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ', ἀνὴρ λόγιος, πολλὰ μελετήσας ἐν Ἄθῳ καὶ μετ' ἀσυνήθους παρορησίας κρίνας περὶ τῆς παραδόσεως πολεμήσας δ' αὐτὴν δι' ἀκαταμαχίτων συλλογισμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ Ὄρους ἐγγράφων.¹ Τοῦτον ἠκολούθησεν ὁ Μανουὴλ Γεδεών, ὁ γνωστὸς μεσαιοδίφης.²

Καὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον ἐγράψαμεν περὶ παραδόσεως. Ὁ γνωστὸς διὰ τὴν πολύτροπον αὐτοῦ δραῖσιν ἐν Ἀνατολῇ Ῥώσος Ἀρχιμανδρίτης καὶ κατόπιν Ἐπίσκοπος Πορφύριος Οὐσπένσκις, ἐρευνήσας μετὰ μεγάλης ἐπιμονῆς τὸν Ἄθῳ κατὰ τὰ ἔτη 1845, 1846, 1858, 1859 καὶ 1861³ καὶ θελήσας νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ ἱστορικὸν κενόν, μὴ ἀρκεσθεῖς ὅμως εἰς τὴν ὑπάρχουσαν παράδοσιν, ἔθεσεν αὐτὴν ὑπὸ βάσανον δι' αὐθαιρέτων συλλογισμῶν καὶ ἔπλασεν ἱστορίαν ἀνυπόστατον, πλήρη ληρημάτων καὶ *ψευδῶν* ἐπιχειρημάτων πλανήσασαν τοὺς ἀδαεῖς ἱστορικῶν γνώσεων, ἕνεκα μάλιστα τῆς χαλκεντέρου ὑπομονῆς μεθ' ἧς συνέροραψε ταύτην. Εἰς τὸ ἔργον τούτου θὰ ἐπανέλ-

¹ Ὅρα περιγραφὴν Θεοδωρήτου ἐν βιβλιογραφικῷ τμήματι τοῦ μετὰ χεῖρας ἔργου.

² «Ὁ Ἄθως».

³ Αὐτόθι. Παρ' ἀγιορειτῶν ἠκούσαμεν ὅτι καὶ ἀνασκαφὰς ἐν τισὶ σημεῖοις ἐνήργησε.

θωμεν κατ' ἀνάγκην, ἀφοῦ πρότερον περιγράψωμεν τὰ κατὰ τὸν Πέτρον Ἀθωΐτην.

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ο ΑΘΩΪΤΗΣ

Τὸν Ἅγιον Πέτρον τὸν Ἀθωΐτην ἐθέσαμεν μεταξὺ τῆς παραδόσεως, διότι ἐκ τῶν ἀντιμαχομένων γνωμῶν περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἤκμασεν, ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐβιογραφήθη τὸ πάλαι καὶ ἐκ τῆς ὑπερανθρώπου αὐτοῦ ἀσκήσεως, δύναται ὀρθῶς νὰ ταχθῆ μεταξὺ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἱστορίας, πρῶτος ἀσκητῆς τοῦ Ὁρους, χανόμενος, ὡς ὁ Παῦλος ὁ Θηβαῖος ἐν τῇ ἀρχαιότητι τοῦ μοναχισμοῦ, εἰς τὴν πυκνὴν δμίχλην ἐξ ἧς κατόπιν ἀνέθορον ἡ εὐκρινῆς ἱστορία.¹

Κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ Ἁγίου Πέτρου² Νικόλαον,³ οὗτος βυζάντιος τὴν πατρίδα καὶ ἀνώτερος στρατιωτικὸς (σχολάριος)

¹ Ὅρα περὶ Παύλου Θηβαίου καὶ Μ. Ἀντωνίου τὸ ἔργον τοῦ τότε ὑφηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ Εὐαγγέλου Γ. Νικολαΐδου «Περὶ τῆς μοναχικῆς ἀκτημοσύνης ἐν τῷ κοινῷ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Ἐκκλησιαστικῷ δικαίῳ» Ἀθῆναι, 1901 σελ. 17 - 19.

² Τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν 12ην Ἰουνίου μετὰ τῆς τοῦ ὁμοειδοῦς αὐτῷ Ἁγίου Ὀνούφριου. Ἀμφότεροι εἰκονίζονται γυμνοί, ἐν προβεβηκείᾳ ἡλικίᾳ, ὁ μὲν Ὀνούφριος μετὰ παχειάς γενειάδος ἀφικνουμένης μέχρι ἐδάφους, ὁ δὲ Πέτρος μετ' ὁμοίας μέχρι τῶν γονάτων. Ὅρα σύντομα περὶ Πέτρου ἐν Συναξαριστῇ.

³ Ἡ ὑπὸ ἀγνώστου ἡμῖν Νικολάου πονηθεῖσα βιογραφία τοῦ Ἁγίου Πέτρου σώζεται ἐν ἀρχαίῳ κώδικι τῆς Λαύρας, σώζεται καὶ ἐν τῇ τοῦ Βατοπεδίου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐνσπένσκη καὶ τοιαύτη ὁμοίως εἰς τὴν τῶν Ῥώσων κτὰ τὸν κατάλογον τοῦ Λάμπρου (ἀριθ. 279) τοιαύτην ἔγραψε καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς σωζομένη ἐν τῷ τέλει πανηγυρικοῦ κώδικος τῆς Λαύρας, καὶ ἐν κώδικι τῆς τῶν Ἰβήρων. Τῆς πρώτης ἀρχῆς «Τὸ τοὺς ἁγίον βίους καὶ τὴν αὐτῶν θεοφιλή κλπ.», τῆς δὲ δευτέρας «Οὐ δίκαιόν ἐστιν, ὡς γέ μοι δοκῶν». Ὅρα καὶ Patrol. Migne PN' 989 - 996.

⁴ «Ἐτεροι δὲ στρατιῶται, λέγει ὁ Προκόπιος, οὐχ ἥσους ἢ πεντακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὰ ἐξαρχῆς ἐπὶ φυλακῇ τὸ Παλατίου κατέστησαν, οὓς περ σχολαρίους καλοῦσι καὶ αὐτοῖς συντάξεις ἀνέκαθεν κλείουσιν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τὸ δημόσιον ἀεὶ χορηγεῖν εἴθωθεν». Ὅρα Σκαρλάτου Βυζαντίου, Ἡ Κωνσταντινούπολις Ἀθῆναι 1869 τόμ. Γ'

ὑπεσχέθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ γίνῃ μοναχός, ἀλλὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ἀναβαλὼν ἔτυχε νὰ ἡττηθῆ ἔν πολέμῳ πρὸς τοὺς Ἀραβας καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐνκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σαμαρᾶ.¹ Ἐκεῖ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τῇ ἀθετήσει τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ καὶ νηστείαις καὶ δεήσεσι προσκαρτερῶν ἐπεφάνησαν αὐτῷ ὁ Ἅγιος Νικόλαος καὶ Συμεὼν ὁ Θεοδόχος καὶ ἐλύτρωσαν τῶν δεσμῶν καὶ εἰς Ῥώμην ὠδήγησεν ὁ πρῶτος ἔνθα ὁ τότε Πάπας, θείῳ βουλήματι, προγονοῦς τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα, ἔχειρεν αὐτὸν μοναχόν. Ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Πέτρος ἀναχωρήσας καὶ εἰς πλοῖον ἐμβὰς ἔλαβεν ἄγνωστον διεύθυνσιν, διαπλεύσας δὲ ἐφ' ἡμέρας εἶδεν ἐν ὄραματι τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ τὴν Θεοτόκον, ἣτις ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησε τῷ ἁγίῳ ἱκετεύοντι ὑπὲρ τοῦ Πέτρου :

« Ἐν τῷ τοῦ Ἄθω Ὄρει ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ, « ὅπερ εἰς κληρονομίαν αἰτησαμένη εἴληφα παρὰ τοῦ ἔμοῦ « Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, ὅπως οἱ τῶν κοσμικῶν ἀναχωροῦντες συγχύ- « σεων καὶ τῶν πνευματικῶν ὕση δύναμις ἀντεχόμενοι καὶ τὸ « ἔμὸν ἀληθεία καὶ πίστει καὶ διαθέσει ψυχῆς ἐπικαλούμενοι « ὄνομα, τὴν τε παροῦσαν ζωὴν ἀμέριμνοι διανύωσι καὶ τὴν « μέλλουσαν δι' ἔργων θεαρέστων κληρονομῶσι· πάνυ γὰρ « ἐπιτερωπῶς τούτου ἔχω καὶ λίαν μου τὸ πνεῦμα ἐπ' αὐτῷ « ἐπευφραίνεται καὶ γὰρ σαφῶς οἶδα, ὅτι ἔσται ποτὲ πλησθί- « σεται τοῦ τάγματος τῶν μοναχῶν ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων « αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος τοῦ ἔμοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, εἴ γε καὶ « αὐτοὶ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν ἀντέχονται, εἰς τὸν σύμπαντα « αἰῶνα ἐπ' αὐτῶν οὐ διασκεδασθήσεται· καὶ πλατυνῶ αὐτοὺς « ἐπὶ νότον καὶ βορρᾶν τοῦ εἰρημένου ὄρους καὶ κατακυριεύ- « σουσιν αὐτοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης καὶ τὸ ὄνομα « αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ ὑψηλίῳ περιβόητον θήσω καὶ τῶν δια- « καρτερούντων ἐν αὐτῷ ὑπερασπιῶ».

Τοῦ Πέτρου διῦπνουσθέντος καὶ χαίροντος ἤγγισε τὸ πλοῖον

σελ. 87 καὶ 272 πρὸβλ. Α' σελ. 197. Ὁ βιογράφος Νικόλαος λέγει τὸν Πέτρον ὄντα ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν σχολαρίων σχολῇ (;)

«Κάστρον τευτό ἐστι τοῖς Ἀραβῖν ὀχυρώτατόν τε καὶ πολυάν- « θρωπὸν» ἐν Συρίᾳ. Ἐκ τῆς βιογραφίας.

ἐπὶ τὸν Ἄθω καὶ ἔστη ἐκεῖ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ ἀκίνητον, αὐτὸς δὲ νοήσας τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀπεβιβάσθη καὶ περιελθὼν τὸν τόπον εὔρε σπήλαιον, «πάνυ μὲν σκοτεινόν, ὕλη δὲ βαθεῖα περιστοιχισμένων», εἰς ὃ ἐνεκατέστη.

Ὁ Πέτρος ἐπὶ πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἑνιαυτοὺς ἤνυσε βίον ἄσαρκον, ἐν μέσῳ φοβερῶν, ἀνεφίκτων, ὑπερανθρώπων ἀσκητικῶν ἀγώνων, χωρὶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ ἴδῃ μορφὴν ἀνθρώπου (διότι ὡς ὑπονοεῖ ὁ βιογράφος ἦτο ἀκατόκητον τὸ Ὄροσ) ὅτε δ' ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας αὐτοῦ, κυνηγὸς τις διώκων ἔλαφον μέχρι τοῦ σπηλαίου εὔρε τὸν Ἅγιον ὀλόγυμνον, πολιδὸν καὶ τὴν γενειάδα μέχρι γαστροῦ ἔχοντα.¹

Ὁ κυνηγὸς ἔντρομος ἀκούσας τὰ ὅσα διηγήθη περὶ ἑαυτοῦ ὁ ὅσιος ἠθέλησε νὰ μείνῃ παρ' αὐτῷ, ἀλλ' οὗτος ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰς τὰ ἴδια καὶ ὅταν οὗτος, μετὰ τινα χρόνον ὑπέστρεψεν εἰς τὸ σπήλαιον, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἁγίου, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ δύο μοναχῶν, εὔρε τὸν μακάριον τεθνεῶτα.

Ὁ κυνηγὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μετέβησαν διὰ θαλάσσης ἐκεῖ, ὅθεν παραλαβόντες τὸ λείψανον τοῦ Πέτρου καὶ θέσαντες ἐν τῷ πλοίῳ παρέπλεον τὴν βορείαν τοῦ Ὄροσ πλευράν, ἀλλὰ ἐγγίσαντες πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κλήμεντος, τὸ πλοῖον ἔστη ἐκεῖ καὶ οἱ κάτοχοι τοῦ λειψάνου τοῦ Πέτρου, ἐκόντες ἄκοντες, ἀπεβίβασαν αὐτὸ εἰς τὴν μονὴν ταύτην, θέσαντες ἐν τῷ ναῷ. Ἐκεῖ ἔμενε τὸ λείψανον τοῦ Πέτρου ἐκτεθειμένον ἡμέρας ἑπτὰ εἰς προσκύνησιν καὶ ἁγιασμόν τοῦ πλήθους τῶν

¹ «Κατ' ἔχοντος δὲ βαίνοντες τοῦ θηρευτοῦ καὶ περισκοποῦντος τοῦ τοῦ περιγένηται τοῦ ζώου, φαίνεται αὐτῷ, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν ἀτενίσαντι, ἀνὴρ βαθὺς μὲν τὴν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τριχὰς μέχρι τῆς μήτρας καθιεμένας ἔχων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον σῶμα ἀπογεγυμνωμένον καὶ παντὸς ἐστερημένος ἐνδύματος, ὃν ἰδὼν καὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ δράματος ἐκπληκτὸς γεγονῶς, ἐδειλίασε σφόδρα καὶ τὸ θήραμα καταλιπὼν, ὀπισθόρμητος εἶη καὶ φεύγειν ὄση δύναμις ἤρξατο· ἑώρακὼς δὲ τοῦτον ὁ μακάριος φυγῆ χρησάμενος, φησὶ πρὸς αὐτὸν μεγάλη τῆ φωνῆ· τί φοβῆ, τί ταράττη, τί δέ με φεύγεις ἀδελφέ; κἀγὼ ἄνθρωπος εἰμὶ ὡς καὶ σὺ καὶ οὐ φάσμα δαιμόνων, ὡς ὑπέλαβες· θεῦρο πρὸς με καὶ ἔγγισον καὶ ἀναγγελῶ σοι πάντα τὰ κατ' ἐμέ, εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἀπέστειλέ σε ὁ Κύριος» (ἐκ τῆς βιογραφίας).

μοναχῶν, οἵτινες ἠθροίσθησαν ἐκ παντὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω, ὡς καὶ τῶν περιοίκων, μεθ' ὃ, ἀλόγη καὶ σμύρνη καὶ διαφόροις ἀρώμασιν ἐν σινδόνη εἰλίσσαντες, κατέθεντο ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου.

Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πέτρου ὁ θηρευτὴς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπῆλθον, οἱ δὲ δύο μοναχοὶ οἵτινες συνώδυσαν τούτους, καιροφυλακτήσαντες καὶ τυμβωρυχήσαντες ἔκλεψαν τὸ ἅγιον Λεῖψανον καὶ μετέφερον εἰς Φώκαιαν τῆς Θράκης ἔνθα ἐπὶ μακρὸν ἐτηρεῖτο ἀπειροῦς ἰάσεις βλύζον τοῖς πιστοῖς.

Τοιαῦτα ἐν συνόψει τὰ περὶ Πέτρου, ἅπερ διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Νικόλαος ὡς αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος γεγονώς, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ Πέτρου θαῦμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου λέγει παραλαβὼν ἐκ τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων τῆς Λυκίας.

Ὁ βιογράφος Νικόλαος ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἱστορικὴν χροιάν εἰς τὴν περὶ Πέτρου παράδοσιν συγγράψας τὴν βιογραφίαν ταύτην καὶ ἵνα γίνῃ πιστευτὸς ἔγραψεν ἑαυτὸν αὐτόπτην καὶ αὐτήκοον τῶν γεγονότων· προφανῶς ὅμως εἶναι πολὺ μεταγενέστερος, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ διὰ τῆς συνήθους τοῖς τὰ τοιαῦτα τὸ πάλαι παρεγγράψασι ἱστορικῆς ἀπειρίας περιέπεσεν εἰς πολλὰς ἀνακριβείας καὶ ἀντιφάσεις, αἵτινες δριμύως ἐπεκρίθησαν πρὸ πολλοῦ.¹

¹ Ταύτας ἤλεγξε πρὸ πολλοῦ ὁ γράψας τὸ χειρόγραφον τῆς Μονῆς τοῦ Φιλοθέου, οὐπερ εἴρηται τμήματα παρ' Οὐνσπένσκη καὶ τὸ ὅποιον ἴσως εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ περιεῖχε τὴν περὶ Τσακῶνων εἰδησιν τοῦ Fallmerayer μὴ ὑπάρχον νῦν εἰς τὴν Μοῆν ταύτην. Οὗτος τὸν Μεθόδιον Πατάρων λέγει ἑκατὸν ἔτη προγενέστερον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὡς μαρτυρήσαντα ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ, πλανηθέντα δὲ θεωρεῖ τὸν Νικόδημον Ἀγιορείτην, ὅστις ἰδὼν ὅτι ὁ Ἅγιος Μεθόδιος ἔγραψε κατὰ Ὠριγένους καὶ ὅτι ἡ Ε' σύνοδος ἀναθεμάτισε τοὺς Ὠριγενιστάς ἐν ἔτει 553 συνεπέραναν ὅτι ὁ Μεθόδιος ἤκμαζε τῷ 550. (Ὅρα ὑποσημ. Συναξαριστοῦ ἐν τῇ Κ' Ἰουνίου) δικαίως δὲ παρατηρεῖ ὅτι, εἷς Ἅγιος οἷον παριστάνει αὐτὸν ὁ βιογράφος αὐτοῦ, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ περιαιτολογήσῃ εἰς ἓνα κυνηγόν, ἐξ ἄλλου πῶς ὁ Πέτρος ἐβίωσε 53 ἔτη χωρὶς νὰ ἰδῇ ἄνθρωπον, ἀκατοικήτου καὶ ἐρήμου ὄντος τοῦ Ἄθω, κατὰ δὲ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ εὐρέθησαν ἡ μονὴ τοῦ Κλήμεντος παλαιότερον ἐγγὺς καὶ πληθὸς μοναχῶν εἰς τὸν Ἄθω. Ὅρα πλείονα ἐν

Τὸν Πέτρον ἢ παράδοσις θέλει ἀκμάσαντα ἢ μᾶλλον ἀσκήσαντα ἐν Ἐθῶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν αὐτοκρατόρων Θεοφίλου, Μιχαὴλ τοῦ Γ' καὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 829 - 886. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἐποχὴ, ἣν ὀρίζει ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Πέτρος ἤσκησεν ἐν Ἐθῶ, εἶνε προσφυστάτη πρὸς ἐξήγησιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, διότι τί ἀπλούστερον ἢ ὅτι ὁ Πέτρος πρῶτος διέσχισε τὴν ἐκ τῆς ἐρημώσεως παρθενωθείσαν αὐτῆς δασώδη ἔκτασιν τῆς χερσονήσου ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Ἐθῶ καὶ ὅτι οὐδένα εἶδεν, ἐρήμου οὔσης τῆς χώρας, ἢ μάλιστα ὅτι διὰ θαλάσσης μετέβη ἐκεῖ καὶ ὅτι ἰσχυρᾶς θελήσεως ἀνὴρ ὢν, ἔμεινεν ἀπομεμονωμένος, οἰκεία βουλῆ, ἐν τῷ σπηλαίῳ του, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν μοναχῶν ἐκείνων, οἵτινες κατὰ τοῦτον περίπου τὸν χρόνον πρῶτοι ἤρχισαν νὰ οἰκίζωσι τὸν Ἐθῶ, ἀρξάμενοι ἐκ τοῦ ὀμαλωτέρου καὶ τῷ κάστρῳ τῆς Ἱερισσοῦ ἐγγυτάτου ἄκρου, τοῦ Ἀκανθίου Ἰσθμοῦ, ὅστις κεῖται εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς θέσεως ἣν ἐξέλεξεν ὁ τολμηρὸς καὶ ἔνθους Πέτρος.

Καὶ ἐκ τῶν θρυλουμένων περὶ μονῆς Κλήμεντος, ἣν ὁ βιογράφος Νικόλαος καὶ ἄλλοι γράψαντες παρόμοια ἐν Ἐθῶ, ὑπονοοῦσιν ὡς αὐτὴν ταύτην τὴν Μονὴν τῶν Ἰβήρων, δύναται νὰ εὔρη τις ἱστορικόν τινα πυρῆνα. Μονὴν Κλήμεντος εὐρίσκωμεν ἐν τῷ Ὄρει Ἐθῶ κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους τοῦ ἐκείσε μοναχισμοῦ, ἣτις παρακμάσασα προσηρτήθη εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἰβήρων τῷ 980 ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Βεβαίως ἡ παρακμάσασα μονὴ Κλήμεντος ἠρίθμει ἀρκετὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν δύσκολον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, τὸν Πέτρον θανόντα ἐκῆδυσαν εἰς τὴν μικρὰν μονὴν τοῦ Κλήμεντος οἱ μοναχοὶ αὐτῆς. Ἐὰν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, τότε ἡ μονὴ τοῦ Κλήμεντος ὑπῆρξε μία τῶν ἀρχαιότερων μονῶν ἐξ ὧν ἴδρυσαν οἱ μοναχοὶ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ Θ' αἰῶνος, ἢ καὶ μικρὸν πρότερον, ὅτε ἐκ τοῦ Ἀκανθίου Ἰσθμοῦ ἤρχισαν χωροῦντες εἰς τὰ ἔνδον τῆς χερσονήσου τοῦ Ἐθῶ.

Τοιαύτας εικασίας μετ' ἐπιφυλάξεως δύναται νὰ ἐκφέρῃ ὁ προσπαθὼν ψηλαφητῆι νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἀδιόριστα γεγονότα χρόνων δι' οὓς τὸ κόσμινον τῆς κριτικῆς ἐρεύνης εἶνε ἄχρηστον. Ἦδη ἀνάγκη νὰ παλινδρομήσωμεν εἰς τὰ προεκτεθέντα παρακολουθοῦντες τὸν Ῥῶσον Πορφύριον Οὐνσπένσκη, τὸν ἀντικαταστήσαντα τὴν παράδοσιν δι' ἱστορίας συρραφείσης **δι' αὐθαιρέτων στοχασμῶν καὶ γελοίων συμπερασμάτων.** Θὰ ἦτο ἀνάξιον τῶν ἡμετέρων κόπων ἐὰν ὁ χαλκέντερος οὗτος τῆς Χριστιανικῆς ἀνατολῆς συγγραφεὺς ἦτο ἀγνωστός τις, ὅστις ἐλαχίστης προσοχῆς ἤξιώθη καὶ τὰ ἔργα του κεῖνται ἐν κοινότοβριθεῖ τινι ἄκρῳ ἐπαρχιακῆς βιβλιοθήκης· ἐπειδὴ ὅμως εἶνε λίαν γνωστός ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐπειδὴ ὄντως ὑπῆρξεν ἀκάματος καὶ γόνιμος συγγραφεὺς καὶ ἐπειδὴ ἠρεύνησεν ἐπὶ μακρὸν τὸν Ἄθω, τὰς δὲ μυθοπλαστίας αὐτοῦ συνέδεσεν (ἐν τῷ τριτόμῳ περὶ Ἄθω ἔργῳ αὐτοῦ) καὶ συνέφυρε μετὰ τῆς ἐρεύνης τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ τῆς παραθέσεως πρωτοτύπων ἔγγράφων, νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀπαραίτητον νὰ παρακολουθῆσωμεν αὐτὸν ἐφ' ὅσον τὰ στενὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἔργου ἐπιτρέπουσιν, τοσοῦτ' ἄλλο ὅσ' καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι οὐ σπανίως εἰς τὰς σελίδας τοῦ Οὐνσπένσκη ἀνατρέχωσιν.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ ΟΥΝΣΠΕΝΣΚΗΣ

Ὁ Οὐνσπένσκης μετὰ τὰς κοπιώδεις αὐτοῦ ἐρεῦνας ἠσχύνετο νὰ διατελῇ ἐν τῷ σκότει μυσθόδους παραδόσεως ἐλάχιστα διαφωτιζούσης τὸ ἀπὸ τοῦ Δ'—Θ' αἰῶνος διάστημα· ἔσχε λοιπὸν τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν νὰ ἐξαγάγῃ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης συμπαρασύρων καὶ πάντας τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας. Οὕτω βουληθεὶς ἐπὶ αἴθρην νὰ βαδίσῃ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξεύρῃ στηρίγματα δι' ὧν θαρραλέως νὰ προχωρήσῃ, ἐνῶ πᾶς ἕτερος οὐδὲ ὄρθιος θὰ συνεκρατεῖτο.

Δύο τινὰ ὑπῆρξαν αἱ πρῶται καὶ κύριαι αὐτοῦ βάσεις. Ἡ περὶ Τσακώνων εἶδησις ἢ περιεχομένη ἐν τῷ ἐξαφανισθέντι χειρογράφῳ τῆς Μονῆς Φιλοθέου καὶ εἰς «ἱστορικὸς λόγος» περιεχομένης ἐν χειρογράφῳ κώδικι τῆς Μονῆς τοῦ Κωνσταμονίτου, καὶ ὅν εἰς τὸν καιρὸν τῆς πρώτης περιόδου τῆς εἰκονομαχίας

οἱ ἐν Ἄθῳ μοναχοὶ ἐβάπτιζον τοὺς ἐκεῖ καταφυγόντας ἐκ βορρᾶ βορβάρους.

Τὸ χειρόγραφον τῆς τοῦ Φιλοθέου ἴσως ἔγραφεν ὅτι ὁ «Φλάβιος Κωνσταντῖνος» μετώκησε τοὺς Τσάκωνας εἰς Πελοπόννησον παραχωρήσας τὸν Ἄθῳ τοῖς μοναχοῖς, ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Δ΄ ὁ ἐπικληθεὶς Πωγωνᾶτος (668-685) ἐκαλεῖτο καὶ ἐκεῖνος Φλάβιος, ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Οὐνσπένσκη ὑπῆρξε πλήρης. Ὅθεν ὁ Πωγωνᾶτος μετώκησε τοὺς Τσάκωνας καὶ οὗτος ἔδωκε τὴν χώραν τοῖς μοναχοῖς, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ φεύγοντες ἀνέστιοι τὰς κατακτηθείσας χώρας κατέφυγον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας ὀχυρωμένας πόλεις εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων του φέρει τὸν ΙΗ΄ κανόνα τῆς Πενθέκτης συνόδου, ὅστις κελεύει ὅπως οἱ κληρικοὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς οἰκείας ἐκκλησίας ὅταν παύσωνται αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀπεμακρύνθησαν αὐτῶν¹ καὶ τὸν ΜΒ΄ κανόνα τῆς αὐτῆς κελεύοντα ὅπως οἱ λεγόμενοι ἐρημίται, οἵτινες μελανειμονοῦντες καὶ κομῶντες περιέρχονται τὰς πόλεις καὶ ἀδεῶς συναναστρεφόμενοι καθυβρίζουσι τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα, ἢ νὰ κείρωνται τὰς κόμας καὶ τὸ τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἀναδεχόμενοι σχῆμα νὰ ἐγκαθίστανται εἰς μοναστήριον, ἢ ν' ἀπελαύνωνται ἐκ τῶν πόλεων ὠθούμενοι εἰς τὰς ἐρήμους, ἐξ ὧν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο.² Περιττὸν εἰπεῖν κατὰ πόσον συ-

¹ «Τοὺς προφάσει βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἢ ἄλλως πως ἐκ περιστασεως μετανάστας γενομένους, Κληρικούς, ἢ νῦν ὁ τρόπος αὐτοῖς ἀποπαύσεται, ἢ αἱ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαὶ, δι' αἷς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὐθις ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις προστάσσομεν ἀπανέρχεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ ταύτας ἀπροφασίστως καταλιμπάνειν. Εἰ δέ τις κλπ.». Κανὼν ΙΗ΄ τῆς Πενθέκτης οἰκ. συνόδου.

² «Τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵτινες μελανειμονοῦντες καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις, μεταξὺ ἀνδρῶν λαϊκῶν καὶ γυναικῶν ἀναστρεφόμενοι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες, ὀρίζομεν, εἰ μὲν αἰροῦνται τὰς κόμας ἀποκειράμενοι, τὸ τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τούτους ἐν μοναστηρίῳ ἐγκαθίστασθαι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐγκαταλέγεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο προέλοιτο παντά-

νηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ Οὐνσπένσκη οἱ δύο οὗτοι κανόνες, διότι καὶ τοῖς ἄκρω δακτύλῳ ἀψαμένοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων φανεροῦται ἡ ἔννοια αὐτῶν καὶ εἰς τίνας κληρικούς καὶ μοναχοὺς ἀφεώρων. Τὸ κωμικὸν εἶνε ὅτι ὁ Οὐνσπένσκης ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν ἀνακάλυψίν του ἐλησμόνησεν ὅτι οἱ κανόνες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Πενθέκτην καὶ ἀποδίδει αὐτοὺς εἰς τὴν ΣΤ' σύνοδον, ἐνῶ αὕτη δὲν ἐθέσπισε κανόνας ἀλλ' ἐδογματίσε περὶ τῶν δύο φύσεων καὶ θελήσεων τοῦ Κυρίου. Τί ὅμως τούτω; Ἡ Πενθέκτη, ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος, ἐγένετο ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' υἱοῦ τοῦ Πωγωνάτου τῷ 691, ὁ δὲ περιεργὸς οὗτος ἱστορικός, ἐζήτησε τοὺς ἄνω κανόνας ν' ἀγάγῃ μέχρι Πωγωνάτου καὶ πρὸς τοῦτο εὔρε πρόχειρον καὶ συμφέρουσαν τὴν ἐποχὴν τῆς ΣΤ' οἰκουμενικῆς, συνόδου, ἣτις ἐγένετο τῷ 680 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου!

Ὁ «ἱστορικός λόγος» τῆς Μονῆς Κωνσταντινουπόλεως, περὶ οὗ τοσοῦτον θόρυβον ἤγειρεν ὁ Οὐνσπένσκης, ἔχει ὡς ἑξῆς:

« Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν εἰκονομάχων αὐτῶν βασιλείων, τὰ
 « ἔθνη ἀπὸ τὰ παραδουνάβια μέρη εὐρόντια καιρὸν ἀναρχίας,
 « διότι οἱ βασιλεῖς τῶν ῥωμαίων εἶχον πόλεμον κατὰ τῶν ἀ-
 « γίων εἰκόνων οἱ ἄσεβεῖς, τότε δὴ τότε οἱ λεγόμενοι Ῥηχίνοι
 « καὶ ἀπλούστερον Βλαχορηχίνοι καὶ Σαγουδάτεοι, ἐξουσιάσαν-
 « τες τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀπλώσαντες ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον
 « εἰς διάφορα μέρη ἐκυρίευσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, τέλος ἤλ-
 « θον καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος μὲ ὅλα τους τὰ γυναικόπαιδα,
 « διότι ὡς ἄνωθεν εἶπομεν, δὲν ἤτον τινὰς νὰ τοὺς ἀντισταθῇ
 « καὶ νὰ τοὺς πολεμήσῃ· οἷτινες μὲ τὸν καιρὸν ἐπειδὴ ἕκατη-
 « χήθησαν ἀπὸ τοὺς ἀγίους πατέρας ἐπίστευσαν καὶ ἔγιναν τέ-
 « λειοι χριστιανοί· ὅμως ὁ καρκῖνος δὲν συνειθίζει νὰ περιπα-
 « τῇ ὀρθά, ἀλλὰ πλαγίως εἰς ἓνα καὶ ἄλλο μέρος περιτριγυρί-
 « ζει, οὕτω καὶ αὐτοὶ οἱ δόλιοι ἐπίστευσαν, ἐβαπτίσθησαν, καὶ
 « μετὰ ταῦτα ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Κωνσταντι-
 « νουπόλεως καὶ διὰ τοῦτο ἐπροχώρησαν ἐδῶ εἰς τὸ Ἅγιόνυ-

« μὴ ὄργος τοῦ Ἀθῶνος τάχα νὰ κατηχηθοῦν καλλίτερον
 « μὲ τὸν καιρόν... ἀλλ' εἶχον οἱ πατέρες τοῦ καιροῦ ἐκείνου
 « πειρασμοὺς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους λέγω καὶ αἰρετι-
 « κούς, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἔθνη βάρβαρα, ἄθεα, ἄπιστα καὶ
 « ἄσεβῆ ». ¹

Ἡ περικοπὴ αὕτη ἐξηρησίμευσεν ὡς δευτέρα βάσις τῷ Οὐν-
 σπένσκη. Πληθυντικῶς ἀναφέρουσα Βασιλεῖς Ῥωμαίων ἐννοεῖ
 βεβαίως τὴν πρώτην περίοδον τῆς εἰκονομαχίας, (ἐπὶ Λέοντος
 Γ' τοῦ Ἰσαύρου, Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου καὶ Λέον-
 τος Δ' τοῦ Χαζάρου), ἦτοι τὰ ἔτη 726 - 780. Διὰ τοῦτου ὁ
 Οὐνσπένσκης ἐκέρδισε δύο τινά· εὔρε μοναχισμόν ἐν Ἀθῶν
 κατὰ τὸν Η' αἰῶνα, ἡ δὲ ἐποχὴ αὕτη δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ Ζ'
 αἰῶνος καὶ τῆς ποθητῆς χρονολογίας καθ' ἣν ἤκμασεν ὁ Πω-
 γωνᾶτος. Ἴδου λοιπὸν ἐτέθησαν οἱ θεμέλιοι, ἐφ' ὧν ὁ Οὐν-
 σπένσκης ἤγειρε τὸ οἰκοδόμημα αὐτοῦ ὅπερ θὰ ἴδωμεν ἐν
 τοῖς περαιτέρω!

Νομίζομεν ὅτι ἀρκούντως ὑπεδείχθη τὸ σάθρον τῶν ἐπι-
 χειρημάτων τοῦ πολλοῦ τούτου ἱστορικοῦ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν
 αὐτογνώμονα αὐτοῦ ἀνακάλυψιν ὅτι ὁ Πωγωνᾶτος μετόχησε
 τοὺς Τσάκωνας καὶ ἔδωκε τὸν Ἀθῶν τοῖς μοναχοῖς. Τώρα θέ-
 λετε νὰ καταρτίσωμεν διὰ μείζονος εὐκολίας τὸν ἕτερον τῶν θε-
 μελίων τοῦ Οὐνσπένσκη, τοῦτέστι τὸν περίφημον «ἱστορικὸν
 λόγον» τῆς Μονῆς Κωνσταμονίτου; Ἴδου! Ὁ κώδιξ ὁ περιέ-
 χων τοῦτον ἐγράφη ὡς εἶδεν ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς,
 παρὰ Δοσιθεοῦ τινὸς μοναχοῦ τῷ ἔτει 1844, ἐν ἔτιος τάχα πρὸ
 τῆς μεταβάσεως τοῦ Οὐνσπένσκη εἰς Ἀθῶν!!!

Θέλετε νὰ προχωρήσωμεν; Ἀρκοῦσι ταῦτα θὰ εἴπη τις, ἐξ
 ὄνυχος τὸν λέοντα κρίνων· ἡμεῖς ὁμῶς δὲν συμφωνοῦμεν διότι-

¹ «Χριστιανικὴ Ἀνατολή—Ἀθῶς» Π. Οὐνσπένσκη, III σελ. 311.
 Κώδιξ Μ. Κωνσταμονίτου σελ. 143-144. Τὸ σχετικὸν ἱστορικὸν τμήμα
 ἐπιγράφεται. «Λόγος ἱστορικὸς τῆς παρούσης Μονῆς μὲ παραλλαγὴν τινὰ
 συνοπτικωτέραν τῆς προτέρας παλαιᾶς ἱστορίας καὶ διηγήσεως». Παρ'
 Οὐνσπένσκη ὁ κώδιξ φέρει ἀριθμὸν 1, ἄγνωστον ὁμῶς νῦν τίνα ἀριθμὸν
 φέρει, καὶ οἱ τοῦ Λάμπρου ἀριθμοὶ προχειρῶς τεθέντες δὲν διετηρήθη-
 σάν ἐν τοῖς κώδιξιν. Πρβλ. Παπαρηγοπούλου ἱστορίαν Ἑλληνικοῦ
 Ἐθνικοῦ τομ. Γ' σελ. 206 καὶ 311.

πρέπει νά γνωσθῆ τί ἐστὶ τόλμη ἱστορικοῦ καὶ θράσος Πορφύριου Οὐνσπένσκη.

Ὁ Πορφύριος προβαίνει καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πρώτων τοῦ ἐν Ἀθῶ μοναχισμοῦ ἐπισήμων ἐγγράφων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνακαλύψεων, ἀλλὰ τὴν σαθρότητα τῆς ἐργασίας του ταύτης μέλλει νά καταδείξωμεν ἐν ὑποσημειώσεσι κατὰ τὴν περαιτέρω παράθεσιν τῶν αὐτῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων, ἅπερ ἐπικαλεῖται.

Τὴν κενότητα ἣν παρουσιάζει τὸ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου μέχρι Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοσ διαστήμα δὲν δι-
στάζει ὁ Οὐνσπένσκης νά συμπληρώσῃ, ἀτρέμα προχωρῶν· ὅθεν ἐφευρίσκει τρεῖς ἐρημώσεις τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἢ Ἀθῶ, λαβούσας χώραν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, τοιαύτας ὅμως ὥστε νά μὴ διακόπτηται ἡ παράδοσις παρὰ τοῖς μοναχοῖς. Αἱ ἐρημώσεις, αἵτινες στερεοτύπως κατ' αὐτόν ἐπαναλαμβάνοντο ὑπὸ πῶν Ἀράβων, ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἐξῆς χρονικὰ δισστήματα:

Α'	ἐρήμωσις	670 - 676.
Β'	»	830 - 847.
Γ'	»	866 - 870.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐρήμωσιν ὁ Πωγωνάτος ἔδωκε τῷ 676 τὴν χώραν τοῖς μοναχοῖς, οἵτινες ἔζων ἐκεῖ μέχρι τοῦ 830, ὅτε ἐγένετο ἡ Β' ἐρήμωσις, ἔνεκα τοῦ φόβου ἐκ τῶν Ἀράβων, διαρκέσασα 17 ἔτη ἢ ὀλιγώτερον. Ἐπειτα ἀπὸ τοῦ 847 - 866 ἤρχισαν νά ζῶσιν εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τοῦ ἐρημωμένου Ἀθῶ οἱ ἀσκηταὶ Ἰωσήφ, Εὐθύμιος, Ἰωάννης ὁ Κολοβός, Συμεών, Ὀνούφριος καὶ ἄλλοι καὶ ἔκτισαν μικρὰς οἰκίας διεσκορπισμένας καὶ ἐν αὐτοῖς μικρὰς ἐκκλησίας δι' ἱεροπραξίας. Τῷ 866 ἀνεχώρησαν ὅλοι οἱ ἀσκηταὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀραβας καὶ τότε ἠρημώθη ὁ Ἀθῶσ κατὰ τὴν τρίτην φορὰν καὶ ἤρχισαν πάλιν νά κατοικῶσι μετὰ τὸ ἔτος 870. Ἀξίος ὁ μισθός σου, ὦ Οὐνσπένσκη, διὰ τὴν θαυμαστὴν λεπτομέρειαν.

Τὴν Α' ἐρήμωσιν ἐφευρίσκει ὅπως δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν Κωνσταντῖνῳ τῷ Πωγωνάτῳ νά ἐγκαταστήσῃ τοὺς μοναχοὺς ἐν Ἀθῶ. Κατ' αὐτὴν δὲ λέγει ἐρημωθείσαν τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπέδου, ἣν ἴδρυσαν ὁ Μ. Θεοδόσιος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὀνώριος (θαυμάσια) τῷ 383 ἔτει, τρέχων ὅμως ἐλησμόνησε νά ση-

μειώση ὅτι ἠρημώθη καὶ ἡ τοῦ Ἐσφιγμένου, ἣν λέγει ὅτι ἔκτισεν ἡ Βασιλις Πουλχερία «ἐγγὺς τοῦ μικροῦ φρουρίου Ἀθωσαμαρίου»!

Ἡ μετὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ Πωγωνάτου μέχρι τοῦ 830 περίοδος τῶν 154 ἐτῶν εἶναι τῷ Οὐνσπένσκη ἀναγκαία ὅπως στηρίξῃ τὸν «ἱστορικὸν λόγον» τῆς Μονῆς Κωνσταμονίτου.

Τὴν ἐρήμωσιν τοῦ 830 εὗρεν εὐκόλως ἀναγνούς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὅτι κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 830 κατεναυμαχήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὁ τῶν Ῥωμαίων στόλος περὶ τὴν νῆσον Θάσον, καὶ ἀφοῦ τὸ γεγονὸς ἔλαβε χώραν δεκάδας τινὰς μιλλίων ἐγγὺς τοῦ Ἀθω, διατί αὐτὸ νὰ ἐξαίρεθῆ; Τοῦτο δὲν στερεῖται λογικῆς βάσεως, ἀλλὰ τίς εἶπε τῷ Οὐνσπένσκη ὅτι ὁ Ἀθως εἴλκυσε τοὺς Ἀραβας, οὔτινες ἠρήμωσαν τὸν τόπον καὶ ὄχι τοῦναντίον, ὅτι ἦτο καὶ πρὶν ἔρημος; Ἡ γενικὴ ὁμως ἐρήμωσις αὕτη τοῦ Ὄρους τῷ ἦτο ἀναγκαία ὅπως ἐξαφανίσῃ τὰς πολυαρίθμους μονάς, ἃς ἐφεῦρε καὶ ἃς θὰ παραθέσωμεν κατωτέρω.

Τῷ 862 (10 Αὐγούστου), λέγει, οἱ Ἀραβες λεηλατήσαντες τὴν νῆσον Μιτυλήνην προσήγγισαν εἰς τὸν Ἀθω, ἤχμαλώτισαν τοὺς μοναχοὺς τῆς Μ. Βατοπεδίου, ἔθυσαν πῦρ εἰς τὸν καθολικὸν ναὸν καὶ ἀνεχώρησαν εἰς Κρήτην. Οὕτω ἔμεινε τὸ Βατοπέδιον ἔρημον 70 ἔτη πάλιν. Εἰς τοῦτο ἤρκεσε τῷ Οὐνσπένσκη τὸ συναξάριον τῆς Μονῆς ἀναφέρον τοιαύτην ἐρήμωσιν, θαυμαστὸν δὲ ὅτι τῷ διέφυγον τόσον εὐχερῶς τὰ ἔτη καὶ ἀντὶ νὰ θέσῃ τὸ 866 ὅπερ ὀρίζει ὡς χρόνον Γ' ἐρημώσεως, ὥρισε τὸ 862. Τὸ Βατοπέδιον φέρει ἐρημωθὲν ἐπὶ 70 ἔτη, ἀλλὰ κἂν τὸ γεγονὸς ὅπερ ἀναφέρει ἔλαβε χώραν, τότε διετέλεσεν ἔρημον 110 ἔτη, διότι γνωστὸν ὅτι ἰδρῦθη μετὰ τὸ 972, προτροπῇ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ κτίτορος τῆς Λαύρας.

Τὴν Γ' ἐρήμωσιν τοῦ Ἀθω ἠναγκάσθη νὰ ἐφεύρῃ διότι ἐνόμισεν ὅτι τῷ 866 ἐφυγον οἱ ἀρτίως ἐκεῖ ἐγκατασταθέντες ἀσκηταί, οὓς ὀνομάσαμεν καὶ οἵτινες ἀναφέρονται ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀγίου Εὐθυμίου τοῦ νέου. Οὗτοι μετὰ τὴν μερικὴν ἐρήρωσιν ἦτοι τὴν τοῦ Βατοπεδίου, (ὅπερ οἱ ἐν τῷ Ὄρει διατρίβοντες τῷ 862 ἀσκηταὶ οὗτοι δὲν εἶδον ἀλλ' ἔζων ἡμιαγρίως εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη!) τῷ ἦτο ἀναγκαία ἡ Γ' αὕτη ἐρήμωσις ἵνα ἐξαλειφθῆ πᾶν ἔχνος τῶν μονῶν ἃς αὐτὸς ἐπλασεν.

Ὁ Οὐνσπένσκης τῷ συστήματι αὐτοῦ ἐπόμενος οὐδὲ τὸν ἅγιον Πέτρον ἄφησεν ἠρεμοῦντα. Αἱ φράσεις τοῦ βιογράφου τοῦ Πέτρου Νικολάου ὅτι οὗτος ἦτο ἀνώτερος στρατιωτικὸς καὶ ἠχμαλωτίσθη πολεμῶν πρὸς Ἀραβας, ὅτι μετέβη εἰς Ῥώμην, ὅτι ἐκάρη μοναχὸς ἐκεῖ καὶ ὅτι μετέβη εἶτα εἰς Ἀθῶν, ἀρκοῦσιν αὐτῷ, διὸ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Πέτρος ἠλευθερώθη ἐκ τοῦ φρουρίου Σαμάρου δυνάμει τῆς συνθήκης, ἣν ἐποίησε τῷ 676 μετὰ τοῦ Καλίφου τῶν Ἀράβων Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος, ἀφοῦ διετέλεσεν αἰχμάλωτος ἀπὸ τοῦ 667 μέχρι τῆς ἐλευθερίας του, ὅτι κατέφυγεν εἰς Ῥώμην διότι ἐκ προγόνων κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως ταύτης,¹ εὗρίσκει μάλιστα καὶ τὸν κείραντα αὐτὸν Πάπαν, ὃν ὀνομάζει Ἀγάθωνα, ἴσως λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ΣΤ' οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ὅτι ὁ Πέτρος μετέβη εἰς Ἀθῶν τῷ 681 παρακινήθεις ἐκ τοῦ ὁράματος ὅπερ προανεφέρομεν, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἀρτίως εἶχε δοθῆ τὸ ὄρος Ἀθῶν ὑπὸ τοῦ Πωγωνάτου εἰς τοὺς μοναχοὺς, (ὦ, βέβαια!) πνευματικῶς δὲ ὑπήγετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πάπα μέσον τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη βικαρίου καὶ ἀρχιεπισκόπου αὐτοῦ.²

Ἄς ἀφήσωμεν πλέον αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν τὰς πόλεις καὶ τὰς μονὰς ἃς ἐπὶ τοῦ Ἀθῶν ἐδημιούργησεν.

« Ἀπὸ τὸ 676 ἔτος οἱ μοναχοὶ ἤρχισαν νὰ κατοικῶσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου καὶ καθ' ὅλην τὴν διώρυγα αὐτοῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Βασιλέως Φλαβίου Κωνσταντίνου. Ἐκεῖνοι ἔξ

¹ Ἐνῶ ὁ αὐτῆς βιογράφος λέγει ὅτι ὁ Πέτρος οὔτε εἰς τὸν τόπον του, οὔτε εἰς τὸν οἶκόν του μετέβη, οὔτε ἐφανερῶς εἰς τινὰ τῶν οἰκείων «ὥσάν μὴ ὑπ' αὐτῶν τῆς σπουδῆς ἀναχαιτισθῆ (ἀλλὰ) τάχον ὡς εἶχε πρὸς Ῥώμην ἠπειγέτο», περαιτέρω δὲ λέγει ὅτι ὁ Πέτρος ἠγνόει τὴν Ῥώμην. Ἐκ τούτων οἶκοθεν νοεῖται ὅτι ὁ Πέτρος μετέβη εἰς Ῥώμην ὡς εἰς τόπον ἄγνωστον αὐτῷ, ἵνα ἐκεῖ πληρώσῃ τὰς πρὸς Θεὸν συνθήκας παρ' οὐδενὸς τῶν οἰκείων ἐμποδιζόμενος.

² Τὴν εἶδησιν τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἰλλυρικῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα μέχρι Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ἦν πολλοὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπεστήριξαν, προσέβαλε μετὰ πολλῆς εὐστοχίας διὰ μακρᾶς σημειώσεως ἐν τοῖς «Ἀμφιλοχίαις» Φωτίου (σελ. κγ') ὁ Σοφοκλῆς Οἰκονόμος, Δοβλ. Παπαρηγοπούλου, «ἱστορία Ἑλληνικοῦ ἔθνους» ἔκδ. β' τόμ. σελ. 396 καὶ 411 καὶ Διομήδους Κυριακοῦ, «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία» ἔκδ. β' τόμ. Α' σελ. 334 καὶ 434, Οὐνσπένσκη «Ἀθῶν» III σελ. 7.

« αὐτῶν οἵτινες ἠγάπων κοινόβιον, κατῶκουν ἐκεῖ, πλησίον ἐκ-
 « κλησιῶν, τῶν ἐρημωθεισῶν πόλεων. οἱ δὲ ἐρημιῖται προτιμή-
 « σαντες τὸν ἐρημικὸν βίον, κατῶκουν εἰς τὰ ἐκεῖ σπήλαια καὶ
 « δάση. Τολμῶ νὰ νομίζω ὅτι τότε εἰς Ἄθω ὑπέστρεψαν καὶ
 « τοπικοὶ κληρικοί, οἵτινες ἦσαν ἄγαμοι καὶ ἔζων ἐν ταῖς οὕτω
 « ὀνομαζομέναις κληρικαῖς μοναῖς Χιλιανδαρίου, Βατοπεδίου,
 « Καρυῶν, Φτέγης, Στρατονίκης καὶ Ὀλοφύξου. Τοῦτο εἶναι
 « φυσικόν· εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστρέφουν πολλοὶ μετὰ τὴν πα-
 ρέλευσιν τοῦ κινδύνου αὐτῆς...»¹

« Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος πλησίον τοῦ νῦν λιμένος τῆς Μο-
 « νῆς τοῦ Ζωγράφου ὑπῆρξε Σκῶλος² ἐκεῖ ἐν τῇ κληρικῇ μονῇ,

¹ Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ μεσαίωνα θὰ σκιρτήσωσιν ἐν τοῖς τάφοις αὐ-
 τῶν ἐπὶ τῇ δημιουργικῇ δυνάμει τοῦ διαδόχου αὐτῶν. Ἐν οὐδενί γρα-
 πτῷ μνημεῖῳ ἀπαντᾷσιν Μονὴ Χελανδαρίου πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ΄
 αἰῶνος, Μονὴ Βατοπεδίου πρὸ τοῦ 972, τὸ ὄνομα «Καρυαί» ὅπερ ἐδόθη
 τῇ κεντρικῇ τοῦ Ὄρους Λαύρα, ἢ Σκήτη καὶ εἶτα Πολίχνη, πρὸ τοῦ ΙΑ΄
 αἰῶνος. Παντελῶς ἄγνωστοι τῷ ἱστορικῷ κόσμῳ εἰσὶ «κληρικαὶ μοναὶ
 «Στρατονίκης» καὶ «Ὀλοφύξου». Ταῦτα εἰσὶν ὀνόματα ἀρχαίων πόλεων
 ὧν ἡ μὲν πρώτη οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ Ἄθω, ἡ δὲ δευτέρα ἔκειτο
 μεταξύ τῆς θέσεως τῶν Μονῶν Χελανδαρίου καὶ Ἐσφιγμένου, ἦν οὐδὲ
 Πλίνιος σημειοῖ, διότι πρὸ αὐτοῦ κατεστράφη.

² Αὐτόθι. Καὶ ὁ, ἢ ἡ Σκῶλος πλάσμα τοῦ Οὐνσπένσκη. Ταύτην
 ὡς ἀρχαίαν πόλιν ὁ ἱερομόναχος Γεράσιμος Σμυρνάκης Ἐσφιγμενίτης,
 ἀβασανίστως πιστεύσας τῷ Οὐνσπένσκη, ἔθεσεν ὡς μίαν τῶν ἐν Ἄθω
 ἀρχαίων πόλεων, κατὰ τὴν θέσιν ἣν ὀρίζει ὁ ὀδηγὸς αὐτοῦ, εἰς τὸν με-
 γάλον τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω γεωγραφικὸν χάρτην, ὃν ἐφιλοτέχνησεν
 ἐν Ἀθήναις τῷ 1902, προσαρμόσας αὐτὸν εἰς τὸ περὶ «Ἄθω καὶ Χαλ-
 κιδικῆς» μικρὸν πόνημα αὐτοῦ, ὅπερ ἐξέδωκεν ἡ ἑταιρεία «Ἑλληνισμός».
 Χάρις τῷ Οὐνσπένσκη ὁ χάρτης οὗτος τοῦ ῥηθέντος ἱερομονάχου ἐκτὸς
 τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ ἐνδείας, εἶναι ἀτυχέστατος ὑπὸ ἔποψιν ἀρχαιο-
 γικῆν διότι ἐν αὐτῷ σημειοῦνται ὀλίγιστα τῶν Ἀθωϊτικῶν ἀρχαίων πό-
 λεων καὶ δὴ ἐν θέσεσιν ἐν αἷς οὐδέποτε ὑπῆρξαν. Οὕτω σημειοῖ *Θύσσον*
 ἐγγὺς τῆς Μ. Παντοκράτορος ἐπὶ τῆς βορείας τοῦ Ὄρους πλευρᾶς, ἐνῶ
 αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ νοτίου μέρους πρὸς νότον τῆς Μ. τοῦ Ζωγράφου,
Κλεωνάς μεταξύ τῶν Μ. Ἰβήρων καὶ Μυλοποτάμου ἐπὶ τοῦ βορείου μέ-
 ρους, ἐνῶ αὗται ἔκειντο ἐπὶ τῆς Μ. Ξηροποτάμου, εἰς τὴν νοτίαν τοῦ
 Ὄρους πλευρᾶν, *Χαραδρίας* εἰς τὴν θέσιν Μ. Ξηροποτάμου, ἐνῶ ἔκειντο
 κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Μ. Βατοπεδίου, εἰς τὸ βό-
 ρειον μέρος. Ὁ ἱερομόναχος Σμυρνάκης προκειμένου περὶ τῶν ἀρχαίων
 πόλεων ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ Ἡρόδοτον, Θουκιδίδην, Στράβωνα, Σκύ-
 λακα καὶ Πλίνιον, οὐδέποτε ὁμως Οὐνσπένσκη!

« ἔξ ἀρχῆς ἀφιερωμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀρχιδιακόνου Στε-
 « φάνου κατόκησε μοναχὸς τοῦνομα Κασταμονίτης, πιθανὸν
 « κατὰ τὸ ὄνομα τῆς ἐν τῇ Ἀσίᾳ μικρᾷ πόλεως Κασταμανῆς καὶ
 « ἔδωκεν εἰς αὐτὴν (τὴν Μονὴν δηλ.) τὸ ἰδικόν του ὄνομα ὅπερ
 « λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ὅτι δὲ αὕτη ἡ Μονὴ
 « τὸ πρῶτον ἔγεινε κατὰ τὴν πρώτην ἐποχὴν τοῦ ἐν Ἁγίῳ
 « Ὅρει μοναχικοῦ βίου καὶ ὄχι κατόπιν τοῦτο ἀποδεικνύεται
 « ὅτι ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦδε διετηρήθη γραπτὴ παράδοσις περὶ
 « τῆς βαπτίσεως Βλάχων, Ῥηγίνων καὶ Σαγουδάτων εἰς τὸν
 « καιρὸν τῆς πρώτης εἰκονομαχίας (726 - 787). Οἱ μοναχοὶ τῆς
 « τοῦ Κωνσταντινοῦ εἶδον τὴν βάπτισιν αὐτῶν καὶ ἔγραψαν
 « τοῦτο τὸ γεγονός».¹

« Εἰς τὸ δυτικὸν τοῦτο μέρος τοῦ Ἁθῶ, ἔνθα κεῖνται
 « ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ Ῥωστικοῦ Μοναστηρίου, ἐκτίσθη ὑπὸ
 » τῶν Θεσσαλονικέων Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Με-
 « γαλομάρτυρος Παντελεήμονος, δι' ἐκείνους τοὺς μοναχοὺς, οἵ-
 « τινες ἐκρύπτοντο παρ' αὐτοῖς (εἰς Θεσσαλονίκην δηλ.) ἀπὸ τὴν
 « μάχαιραν τῶν καὶ τοὺς ὁποίους Κωνσταντῖνος ὁ
 « Πρωγωνάτος, διέταξε ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὰ μοναστήρια καὶ
 « εἰς τὰς ἐρήμους».²

« Πλησίον τοῦ λιμένος τῆς ἐρημωθείσης πόλεως Στρατο-
 « νίκης ὀνομαζομένην Δάφνην, πρὸ τοῦ 738 ἔτους ὑπῆρχε μο-
 « ναχικὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἣτις εἶχε τότε δύο ὀνο-
 « μασίας, Δάφνη καὶ Δοχειαρή.. Τὰ ἐρείπια τούτου τοῦ Δα-
 « φνοδοχειαρικοῦ (!) μοναστηρίου εἶδον, εἰς τὸ 1845 ἔτος, εἰς
 « τὸ ἀνωφερὲς τῆς Δάφνης κλ.»³

¹ Ὅποια θρασεῖα δισστροφὴ γνωστῶν ἱστορικῶν γεγονότων !!
 Ὅσα ἰδιαιτέραν ἱστορίαν τῆς Μονῆς Κωνσταντινοῦ (οὐχὶ Καστα-
 μονίτου).

² Αὐτόθι σελ. 8 ἵνα ἀποφύγωμεν τὴν ἀηδίαν τοῦ ἀναιρεῖν παρό-
 μοια, πρβλ. ταῦτα πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Μ. τῶν Ῥώσων.

³ Ἄλλ' Οὐδυσπένσκη, κούφη εἶη ἡ γῆ σου, τάχα τσσαῦτα ἐρευνή-
 σας ἐν Ἁθῶ, δὲν ἐπληροφορήθης ἐκεῖνο ὅπερ καὶ οἱ λεμβούχοι τοῦ λι-
 μένος τῆς Δάφνης γινώσκουσιν; ὅτι δηλαδὴ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ
 Ἁγίου Ἀθανασίου, ἢ μικρὸν μετὰ ταῦτα, ἰδρῦθη ἐν Δάφνῃ, τὸ κατ' ἀρ-
 χᾶς μικρὰ, ἡ Μονὴ τοῦ Δοχειαρίου ὑπὸ Εὐθυμίου τινός, μαθητοῦ τοῦ

« Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, καθ' ὃν ἐξετάζομεν ἡμεῖς τὸ νο-
 « τιοδουτικὸν μέρος τοῦ ᾽Ορους, ἐκτὸς τοῦ Κασταμονίτου, Θεσ-
 « σαλονικέως καὶ Δαφνοδοχειαρίου, ὑπῆρχον καὶ ἄλλα μοναστή-
 « ρια· ἦτοι Σίμωνος Πέτρας, ᾽Αεροποτάμου, Προδρόμου (νῦν
 « Διονυσίου), Ξηροποτάμου καὶ ᾽Υπαπαντῆς (νῦν ᾽Αγίου Παύλου),
 « τοῦτο δὲν δύναμαι οὔτε νὰ ὑποστηρίξω, οὔτε νὰ ἀναιρέσω,
 « στερούμενος σταθερῶν ἀποδείξεων περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν
 « εἰς τὴν πρώτην ἐποχὴν τοῦ ᾽Αθωικοῦ μοναχικοῦ βίου. Δὲν
 « τολμῶ νὰ ἀναφέρω εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν καὶ ἄλλας παλαιὰς
 « μονὰς αἵτινες ὑπῆρξαν εἰς τὸ νοτιοδουτικὸν μέρος πλησίον τῆς
 « διώρυγος, ἦτοι Ξηροκάστρου, Βάνιτσα, Χέροβον, Προσφόριον
 « καὶ ἄλλας, διότι δὲν δύναμαι νὰ ἀποδείξω τὴν βαθυτάτην
 « παλαιότητά των. Ἴσως αὐταὶ αἱ Μοναὶ ἐφάνησαν κατὰ τὴν
 « δευτέραν κατοίκησιν τοῦ ᾽Αθω ὑπὸ μοναχῶν κατὰ τὸ
 « ἔτος 870..(!)¹

« Εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος εἰς ἓνα λόφον,
 « ἔνθα κεῖται νῦν ἡ ἰβηρικὴ σκῆπη τοῦ Προδρόμου, δεικνύου
 « μοναστήριον ᾽Αθω κτισθὲν ὑπὸ τῶν Γεωργιανῶν
 « ὀλίγον μετὰ τὸ 780 ἔτος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προ-
 « δρόμου». Εὔγε!

« Εἰς τὸν ποταμίσκον τοῦ Μυλοποτάμου, εἰς τὸ μέρος τῆς
 « πόλεως Κλεωναί, μετονομασθείσης εἰς Φτέρην τῷ 558 (!) καὶ
 « νῦν Μονὴ Φιλοθέου, ἐγὼ δεικνύω μοναστήριον Φτέρη (!) κτι-

᾽Αγίου ᾽Αθανασίου, ὅστις *δοχειαρῆς* ὢν ἐν τῇ Λαύρα, ἔδωκεν ἢ μᾶλλον οἱ μεναγενέστεροι ἔδωκαν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην εἰς τὴν Μονὴν αὐτοῦ; καὶ ὅτι αὕτη ταχέως ἐρημωθείσα ὑπὸ πειρατῶν ἰδρύθη τὸ δεύτερον ἔνθα νῦν ὀρᾶται;

¹ Αὐτόθι σελ. 8 - 9. Οὐδέποτε ἡ ἱστορία ἐστρεβλώθη φαυλότερον! Κατὰ τὰ ἐν ᾽Αθῶ σωζόμενα πρωτότυπα ἱστορικὰ ἔγγραφα, ἅτινα δὲν ἠγγόει ὁ ᾽Ρῶσος Οὐνσπένσκη, ἡ Μονὴ Ξηροποτάμου ἰδρύθη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, αἱ δὲ Μοναὶ ᾽Αγίου Παύλου ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1815 ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ᾽Υπαπαντῆς, Διονυσίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Σίμωνος Πέτρας ἰδρύθησαν κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Ἡ ᾽Αεροποτάμου εἶναι κῆμα τοῦ Οὐνσπένσκη τοῦ καὶ εἰς τοὺς ἄλλοις ἰκανοῦ νὰ γεννήσῃ! Μονὴ Ξηροκάστρου ὑπῆρξε κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, τὰ δὲ Βάνιτσα, Χέροβον καὶ Προσφόριον εἰσὶν ὡς πάλα μετόχια.

« σθὲν ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Φιλοθέου καὶ διὰ τοῦτο εἶχε δύο ὀνο-
 « μασίας, Φτέρη καὶ Φιλοθέου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀπο-
 « δεικνύει τὴν ἐμφάνισιν τούτου τοῦ μοναστηρίου κατ' ἐκείνον
 « τὸν καιρὸν ὅποτε ἔτι ἦτο ζωηρὰ ἡ ἀνάμνησις περὶ τῆς πρὸ
 « τοῦ 676 ἐρημωθείσης Φτέρης.¹

« Τὸ μοναστήριον τοῦ Κλήμεντος κτισθὲν ὑπὸ Κλήμεντός
 « τινος εἰς τὸν λιμένα τῆς ὑπαρξάσης πόλεως Κλεωναί, περιέ-
 « χον εἰς τὸ κοιμητήριόν του τοῦ πρώτου ἐρημίτου Πέτρου
 « τὰ λείψανα τῷ 734».²

« Τὸ μοναστήριον τοῦ Χιλιανδαρίου κεῖται ἐπὶ τῆς ἐρη-
 « μωθείσης πολίχνης χιλιανδήρι, κτισθὲν ὑπὸ Χιλιανδηρίου
 « τινὸς καὶ τῶν συνασκητῶν αὐτοῦ, πλησίον τῆς ἐκκλησίας
 « τῶν Εἰσοδίων τῆς πολίχνης ταύτης, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ 1198
 « ἐκτίησάτο ὁ Ἅγιος Σάββας τῆς Σερβίας».³

Χωρὶς ν' ἀκολουθήσωμεν ἐπὶ πλέον τὰς φαντασιοπληξίας
 τοῦ Οὐνσπένσκη νομίζομεν ὅτι ἀρκοῦσι τὰ λεχθέντα πρὸς
 κατανόησιν τοῦ τρόπου δι' οὗ συνέγραφε περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς
 Ἀνατολῆς ὁ ἀκάματος οὗτος συγγραφεὺς, οὗ τὰ ἱστορικά πο-

¹ Ἡ Μονὴ τοῦ Φιλοθέου ἰδρύθη τῷ 992 ὑπὸ τῶν μοναχῶν Ἀρ-
 σενίου, Φιλοθέου καὶ Διονυσίου. Ἡ Φτέρη εἶνε δημιούργημα τοῦ Οὐν-
 σπένσκη.

² Νῦν ὁ συγγραφεὺς τὴν γεωγραφικὴν σειρὰν ἀκολουθῶν, μέμνη-
 ται τῶν Μονῶν Βατοπεδίου καὶ Ἐσφιγμένου μετὰ τῆς αὐτῆς φαντα-
 σίας, ἀλλὰ περὶ τούτων εἶπομεν, ἐν συντόμῳ, πρὸ ὀλίγου τὰ δέοντα.

³ Χιλιανδήρι πολίχνη! Τί ἀναιδῆ ψεῦδη! Χωρὶς ν' ἀναφέρω-
 μεν Ἡροδότους καὶ Θουκυδίδας, ἀποτεινόμεθα εἰς τὴν σκιάν Στεφάνου
 τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐρωτῶμεν αὐτήν, ἔάν, εἰς τὰ ἱστορικογεωγραφικά
 θαλασσώματα, ἄπερ ἐποίησεν ὁ κύριός της, ἤκουσέ ποτε τὴν λέξιν
 Χιλιανδήρι! Σκιὰ τοῦ Οὐνσπένσκη ἄκουσον! Ἡ Μονὴ λέγεται ἐν
 τοῖς ἀρχαίοις ἐγγράφοις Χελανδαρίου καὶ ὄχι Χιλιανδαρίου, εἶναι δὲ
 λέξις Ἑλληνοβυζαντινὴ παραχθεῖσα ἐκ τοῦ Χελάνδιον, τῆς γνωστῆς
 Ἰπλαγωγῆς νηὸς τῶν Βυζαντινῶν, ἐκλήθη δὲ οὕτω, διότι ἰδρυθεῖσα
 εἶχε πιθανῶς τὸ σχῆμα νηὸς τοιαύτης. Ἡ Μονὴ Χελανδαρίου ἰδρύθη
 ὑφ' Ἑλλήνων μετὰ τὸ ἸΑ'—ΙΒ' αἰῶνος, ταύτην δὲ μικρὰν οὖσαν
 ἔλαβε, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὁ Ἅγιος Σάββας, διὰ χρυσοβούλ-
 λου τῶν Κομνηνῶν Ἀγγέλων, ὅπως εἶναι ταύτην τοῖς Σέρβοις
 «δῶρον αἰώνιον». Οἱ σλαῦοι δὲν ἠδύναντο νὰ προσφέρωσι Χελάνδιον·
 ἔλεγον δὲ Χηλαντάρ, ἐξ οὗ ἐπλάσαμεν οἱ νεοἔλληνες τὸ Χιλιανδαρίον

νήματα, προϋκάλεσαν ἀποτελέσματα πάντη δυσανάλογα πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ὁ δαπανηθησόμενος χρόνος πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν σελίδων τούτων δὲν θ' ἀποβῆ εἰς μάτην καθόσον δύνανται νὰ χρησιμεύωσιν ὡς μία προπόνησις, ὡς εἶπεῖν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Οὕτω λοιπόν, ἡ ἐν Ἐθῶν παράδοσις, παραμένει οἷα ἦτο καὶ πρὸ τοῦ Οὐνσπένσκη, εἰσερχόμενοι δὲ νῦν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν γεγονότων τῶν ἱστορικῶν χρόνων τοῦ ἐν Ἐθῶν μοναχισμοῦ ἐπιφέρομεν τὰς ἐξῆς ἐπικαίρους γραμμὰς ἀνδρός, ὅστις εὐστοχώτερον καὶ κριτικώτερον παντὸς ἐτέρου περὶ Ἁγίου Ὄρους ἔγραψεν ἐν τοῖς κοθ' ἡμᾶς χρόνοις.

« Διότι τὸ Ἁγιον Ὄρος προβάλλει ἐν τῇ ἱστορίᾳ λίαν
 « ὀψέ. Δύνανται νὰ φρονῶσιν οἱ τὰ νῦν ἐκδιδόμενα χαρτῖα
 « γράψαντες, δύνανται νὰ γράφωσιν ὁ Λάνδος, ὁ Κομνηνός,
 « ὁ Δαπόντες ὅτι ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Καρακάλλα, ἀπὸ τοῦ
 « Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀπὸ τοῦ Θεοδοσίου καὶ τῆς Πουλ-
 « χερίας εἶχεν ὁ Ἐθῶν μονὰς μεγάλας, αὐτοκρατορικῆς εὐσε-
 « βείας καὶ μεγαλοδοξίας ὑπομνήματα λαμπρά. Δύνανται δ' οἱ
 « μᾶλλον ἀκρίτως οἰανδήποτε παράδοσιν ἐπὶ δέκα ὄλους
 « αἰῶνας μὴ ἐμπεδουμένην ἀποδεχόμενοι νὰ πιστεύωσιν ὅτι
 « αὐτὴ αὕτη ἡ Θεομήτωρ ἐπισκεψαμένη τὸν Ἐθῶν καθηγίασε
 « τὸν ἱερὸν τόπον. Αὐτοῖς ἡ δόξα καταλείπεται ν' ἀποδείξωσιν
 « ἂν ἢ πιστὸς ὁ λέγων ὅτι μονὰς καὶ πύργους καὶ σκήτας
 « εἶχεν ὁ Ἐθῶν εἰς χρόνους ἀφεγγεῖς. Χρόνους τοιούτους
 « ἕκαστον ἔθνος, ἕκαστον σύστημα ἔχει ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἱστορίᾳ,
 « ἀλλ' οὐδενί ποτ' ἐπιτρέπεται νὰ συμπληρώσῃ τὰ κενὰ ἐκ
 « παραδόσεως, ἐκ μύθων ἀπιστεῦτων βεβαίως. Ἀπλῆ σκέψις
 « ἤθελεν ἀναγκάσει τὸν τὰς σελίδας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστο-
 « ρίας ἀναγιγνώσκοντα νὰ σχηματίσῃ τὴν πεποιθήσιν ὅτι,
 « μόλις ἐν ταῖς εἰκονομαχικαῖς ταραχαῖς, μόλις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν
 « τοῦ Θ' αἰῶνος δυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν τοὺς ἐν Ἁγίῳ
 « Ὄρει μοναχικοὺς συνοικισμοὺς».

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ & Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ὁ Θεὸς λέγουν οἱ σοφοί, ἐγένεσε τὴν γῆν ἀπὸ διάφορα μέταλλα ἀλλ' ἴδιος δὲν ἔκαμε ποτὲ μίαν βελόνην. Εἰς πᾶν ὅ,τι δὲν ἀφορᾷ ἀμέσως εἰς τὸν ἄνθρωπον προνοεῖ δι' ὄλα καὶ διὰ τὰ ἐλάχιστα ἀκόμη, διότι δι' ἐκεῖνον δὲν ὑπάρχουν μικρὰ ἢ μεγάλα. "Ἐνα καρφί ἔχει καὶ αὐτὸ τὰ μεγαλειά του, ἀφοῦ περιδονοῦνται πέριξ αὐτοῦ 40 δισεκατομμύρια ἠλεκτρόνια μὲ ταχύτητα ἀφάνταστον καὶ οὐδέποτε γίνεται σύγκρουσις, διότι ἐποπτεύει τὸ παντέφορον "Ομμα, ὅπως καὶ εἰς τοὺς γαλαξίας. Διὰ τὴν διακυβέρνησιν ὅμως τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν πραγμάτων τοῦ ἀνθρώπου τοῦ «σοφοῦ καὶ βασιλεῖου πλάσματος» τί περίεργον! ζητεῖ ἐξ ἀνθρώπων συνεργάτας, ἵνα ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὸν φωτισμὸν Του κατασκευάσουν αὐτοὶ τὴν βελόνην. Αὐτὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅταν γράφει, «Θεοῦ ἔσμεν συνεργοί»· αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰς κοινοβίους Μονάς.

Ὁ μοναχισμὸς εἶνε μεγάλη υπόθεσις διὰ τὸν Θεόν. Εἶνε μυροβόλος ἀνθὼν αὐτοῦ ἀκατάλυτος μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου θὰ δρέπη τὰ εὐοσμώτερα ἄνθη τοῦ Παραδείσου καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ὀργανωθῆ κατὰ τὴν βουλήν του εἰς κοινόβια «ἵνα πλείονα καρπὸν φέρη». Ὁ συνεργάτης; Εὐρέθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐκ Καισαρείας Οὐρανοφάντορος Μεγάλου Βασιλεῖου. Ὁ Θεὸς οὗτος Πατὴρ μὲ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἀσκητικὰ συγγράματα ἔθεσε τὸ Κοινόβιον ἐπὶ τῆς Εὐαγγελικῆς αὐτοῦ βάσεως, τῷ ἔδωκε βαθυτάτην φιλοσοφικὴν θεωρίαν καὶ ἀνέγραψεν ὡς ἔμβλημα αὐτοῦ «γίνεσθε Ἅγιοι».

Καίτοι τὰ κοινόβια δὲν ἦσαν ἄγνωστα ἐν Αἰγύπτῳ, Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, ἐν τούτοις

αὐτὸς ἀναγνωρίζεται μέχρι σήμερον ὡς ἰδρυτῆς τοῦ μοναχισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, οὕτως ὥστε ἐν τῇ Δύσει νὰ μὴ εἴμεθα γνωστοὶ εἰμὴ ὡς τάγμα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἢ Βασιλειανοί. Ἄλλ' ὁ ἐπιστρέψας εἰς Καππαδοκίαν ἐξ Ἀθηνῶν ὡς ὑψίνους θεολόγος, ὡς ἔξοχος δικηγόρος καὶ ὡς θαυμάσιος ἰατρός, πῶς προσελπίσθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν κατὰ κόσμον ταπεινὴν ταύτην ἰδέαν; Ὅπως ἐζεύχθη εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Εὐαγγελίου «ὁ ἄγριος θῆρ» Σαῦλος μέσῳ τοῦ ἀπλοῦ Ἀνανίου, ὅπως μετεβλήθη εἰς στροφικὴν ἀηδόνα ὁ Αὐγουστῖνος ἀπὸ τὴν μητέρα του Μόνικαν, οὕτω θὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὰ αἰθέρια ὕψη τῆς κοσμικῆς δόξης καὶ ὁ ἡμέτερος Πατὴρ μέσῳ τῆς ἀδελφῆς του ὁσίας Μακρίνης διὰ νὰ γίνῃ τὸ ὄργανον τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς τὰ κοινόβια. Ἄς θαυμάζουν ἄλλοι τὴν Ἀσπασίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Περικλῆς ἐνεπνεύσθη τὸ καλλίστευμα τοῦ Παρθενῶνος· ἡμεῖς οἱ Μοναχοὶ ἄς θαυμάζωμεν τὴν ἀνταξίαν κόρην τῆς Ἐμμελλίας, ἥτις ὄχι μόνον ὡς μεγαλειτέρα ἀνέθρεψε τοὺς δύο φωστῆρας τῆς Ἐκκλησίας ἀδελφούς της Βασίλειον καὶ Γρηγόριον Νύσσης, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμύησεν, ἐπιστήμονας πλέον, εἰς τὸ βαθύτερον μυστήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ὑποποιὸν καὶ τὴν ἁγίαν ταπεινοφροσύνην. Ὡς δεῖγμα τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς εἰς τὰς ἰδέας τοῦ πρώτου, ἀρκοῦν ὅσα γράφει ὁ ἴδιος. «Ἐπειδὴ λέγει, ὡσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἀξαναστάς ἀπέβλεψα μὲν πρὸς τὸ θαυμαστὸν φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, κατεῖδον δὲ τὸ ἄχρηστον τῆς σοφίας τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, πολλὰ τὴν ἐλεεινὴν μου ζωὴν ἀποκλάσας ἠύχόμην δοθεῖναι μοι χειραγωγὸν πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δογμάτων τῆς εὐσεβείας».

Τὰ κοινόβια κατ' ἀρχὰς καὶ μέχρι τοῦ 10ου αἰῶνος εἶχον τοὺς ἐπικριτάς των μέχρις ἀντιδράσεως. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος Λαύρας τοῦ Ἄθω ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀνατροπεὺς τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ὅλοι ἐσκανδαλίζοντο βλέποντες νὰ κτίζῃ μεγαλοπρεπεῖς μοναστηριακὰς πτέρυγας. Οἱ ἀντιτιθέμενοι πρὸς τὸν ἀγελαῖον κατὰ πολυανθρώπους μονὰς βίον (παλαιοὶ καὶ

νέοι) Ισχυρίζοντο ὅτι κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἀναιρεῖται αὐτὴ αὐτὴ ἢ προσηγορία τοῦ μοναχοῦ, ὅστις ὀφείλει ν' ἀσκήται μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ ἰαλεγόμενος. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἐκφράζει καὶ ὁ ἀρχαῖος ἐπιγραμματοποιός, ὅστις ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν κοινοβιατῶν μοναχῶν τῆς ἐποχῆς του λέγει· «εἰ μοναχοὶ τί τοσοῖδε; καὶ εἰ τόσοι πῶς μοναχοί; Ὡς πληθὺς μοναχῶν ψευσαμένη μονάδα». Πλὴν εἰς αὐτὰ οἱ ἀπολογηταὶ τοῦ κοινοβίου εἶναι ἀκαταγώνιστοι. Χωρὶς νὰ ἐμποδίζουσι τὴν κατὰ μόνους ἀναχωρητικὴν ζωὴν τοῦ μοναχοῦ λέγουσι «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω, ἀλλὰ καὶ βλεπέτω μὴ πέσῃ» ἐνῶ «ἀδελφός ὑπ' ἀδελφοῦ βοηθούμενος γέγονεν ὡς πόλις ὀχυρά». Τὸ κοινόβιον μοναστήριον ἐξ ἄλλου δὲν εἶνε τι τὸ αὐθαίρετον· μιμεῖται ἄριστα τὴν ἐκλογάδα δωδεκάδα τοῦ Χριστοῦ, μὲ ἓν γλωσσόκομον, ὑπὸ ἓνα καθηγητὴν ἢ Ἀββᾶν ἢ Ἀρχιμανδρίτην ἢ Ἠγούμενον, ὅστις ἀγρυπνεῖ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὄλων τῶν ἀδελφῶν καὶ ὅστις ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ πῶς κατορθοῦται ἡ ἀρετὴ. Γνωρίζει ὅτι αὐτὴ δὲν ἔχει τίποτε ἐξωτερικῶς τὸ θελτικόν, εἶνε βλοσυρὰ μάλλον καὶ ἀποκρουστικὴ διὰ τὸν ἀρχάριον καὶ μόνον ὅταν εἰσέλθῃ τις εἰς τὸν περίβολόν της μένει ἔκθαμβος ἀπὸ τὸ κάλλος της. Γνωρίζει ὅτι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου πρέπει νὰ τὰ γνωρίσωμεν διὰ νὰ ἀγαπήσωμεν, ἐνῶ τὰ θεῖα πράγματα ὄχι· πρέπει πρῶτον νὰ τὰ ἀγαπήσωμεν καὶ ἔπειτα νὰ τὰ εὕρωμεν συμφώνως πρὸν τὸν νόμον τῆς πίστεως. Αὐτὸς εἶνε ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς. Γνωρίζει ὅτι τὸ δηλητήριον τῆς Ἐδέμ ἐκ τοῦ ὄφeos ρεεῖ εἰς τὰς φλέβας ἡμῶν ὄλων ὡς κενοδοξία, ἀφοῦ καὶ τὸ νήπιον ἐπαινούμενον ἀγάλλεται καὶ μόνον μὲ τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ μὲ κοπὴν παντὸς θελήματος ἐπέρχεται ἡ θεραπεία.

Ποῦ φονεύεται ἀσφαλέστερον τὸ θηρίον τῆς κενοδοξίας; Εἰς τὸ Κοινόβιον καὶ ὄχι κατὰ μόνους ὅπου γιγανθοῦται. Εἰς τὸ Κοινόβιον μὲ πλήρη συντριβὴν τοῦ ἐγῶ, μὲ πλήρη ἐξουθένωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὀντότητος «ἵνα Χριστός ἐνοικίσῃ ἐν ἡμῖν». Εἶνε γνωστὸν τι εἶπεν ὁ νομο-

θέτης τῶν Κοινοβίων Μοναστηρίων Ἁγιος Βασίλειος εἰς τὸν Συγκλητικόν, ὅστις ἀποφασίσας νὰ γίνῃ μοναχὸς καὶ ἐγκαταβιώσας εἰς τὴν μονήν, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μέρος χρημάτων ἀπὸ τὴν πωληθεῖσαν καὶ διανεμηθεῖσαν εἰς τοὺς πτωχοὺς περιουσίαν του, πρὸς ἰδιαιτέραν παρηγορίαν κατὰ τὴν ἄσκησίν του. «Ἀπώλεσας καὶ τὸν Συγκλητικόν καὶ τὸν μοναχόν».

Ἐν καλὸν κοινόβιον δὲν ἔχει ἄνθρωπον Ἡγούμενον ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστόν, διότι τὸ εἶπε ἄλλως τε: «ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν».

Ω.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κωνσ. Χατζηγεμμανουηλίδην Διευθυντὴν Ξενοδοχείου «Μινέρβη» Θεσσαλονίκην. Ἐλάβομεν εἰσφορὰν σας 100.000 δραχμῶν εἰς γραμματόσημα διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ σὰς ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀνωτερότητα τῶν σκέψεών σας. Σὰς παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς γνωρίσητε μερικὰς διευθύνσεις γνωστῶν σας προσώπων διὰ τὴν εἰς αὐτὰ τακτικὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ μας.

κ. Δημ. Ματσιγγον, Ἀρναίαν Χαλκιδικῆς. Ἐλάβομεν 10.000 δραχ. καὶ σὰς εὐχαριστοῦμεν. Ἀποστείλατέ μας δύο διευθύνσεις γνωστῶν μας πρὸς ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ μας.

κ. Γ. Δαξὸν Σικάγον, Ἀμερικῆς. Ὁ μοναχὸς Θ. μᾶς ἐμέτρησε δύο δολλάρια ἅτινα ἐστείλατε καὶ θὰ λαμβάνετε τακτικῶς τὸ περιοδικόν μας.

